

**Uchwała Nr
Rady Miejskiej w Jaworznie**

z dnia 2024 r.

w sprawie Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla miasta Jaworzna na lata 2024-2030

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 5, art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2023 r. poz. 40 z późn. zm.), art. 1 ust. 1, art. 2 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz.U. 2022 r. poz. 2123 z późn. zm.), §2 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 (Dz.U. 2023 r. poz. 2480)

**Rada Miejska w Jaworznie
uchwala, co następuje:**

§ 1

Przyjąć Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla miasta Jaworzna na lata 2024-2030, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierzyć Prezydentowi Miasta Jaworzna.

§ 3

Traci moc uchwała Nr XXXVI/529/2017 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla miasta Jaworzna na lata 2017-2022.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Prezydent Miasta Jaworzna

Paweł Silbert

PROGRAM OCHRONY ZDROWIA PSYCHICZNEGO DLA MIASTA JAWORZNA NA LATA 2024 - 2030

Wprowadzenie

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), definiuje zdrowie psychiczne jako stan dobrego samopoczucia, w którym człowiek wykorzystuje swoje zdolności, potrafi radzić sobie ze stresem w życiu codziennym, wydajnie pracuje i jest w stanie wnieść wkład w życie danej wspólnoty. Stan psychiczny ludzi jest uwarunkowany wieloma czynnikami, w tym biologicznymi (np. genetycznymi, płciowymi), indywidualnymi (np. doświadczeniami osobistymi), rodzinnymi i społecznymi (np. wsparcie społeczne) oraz ekonomicznymi i środowiskowymi (np. status społeczny i warunki życia).

Przemiany polityczno-ekonomiczne wywołują zmiany stylu życia, pracy, budowania więzi rodzinnych i społecznych, co sprawia, że zdrowie psychiczne wystawione jest na ciągłe próby, którym coraz częściej nie można poddać. Dlatego tak ważne jest budowanie optymalnego zintegrowania systemu opieki i pomocy osobom z chorobami psychicznymi. Ochrona zdrowia psychicznego jest dużym wyzwaniem dla zdrowia publicznego, ponieważ w ostatnich latach zauważalny jest widoczny wzrost zaburzeń i chorób psychicznych. Do wzrostu zachorowań przyczyniła się epidemia COVID-19, która wymusiła na społeczeństwie wprowadzenie czasowych ograniczeń kontaktów społecznych, co w konsekwencji wywołało m.in. lęk i strach o swoje zdrowie oraz najbliższych osób, depresje, rozwój patologii społecznych, tj. wzrost bezrobocia, uzależnień, aktów przemocy w rodzinie itp.

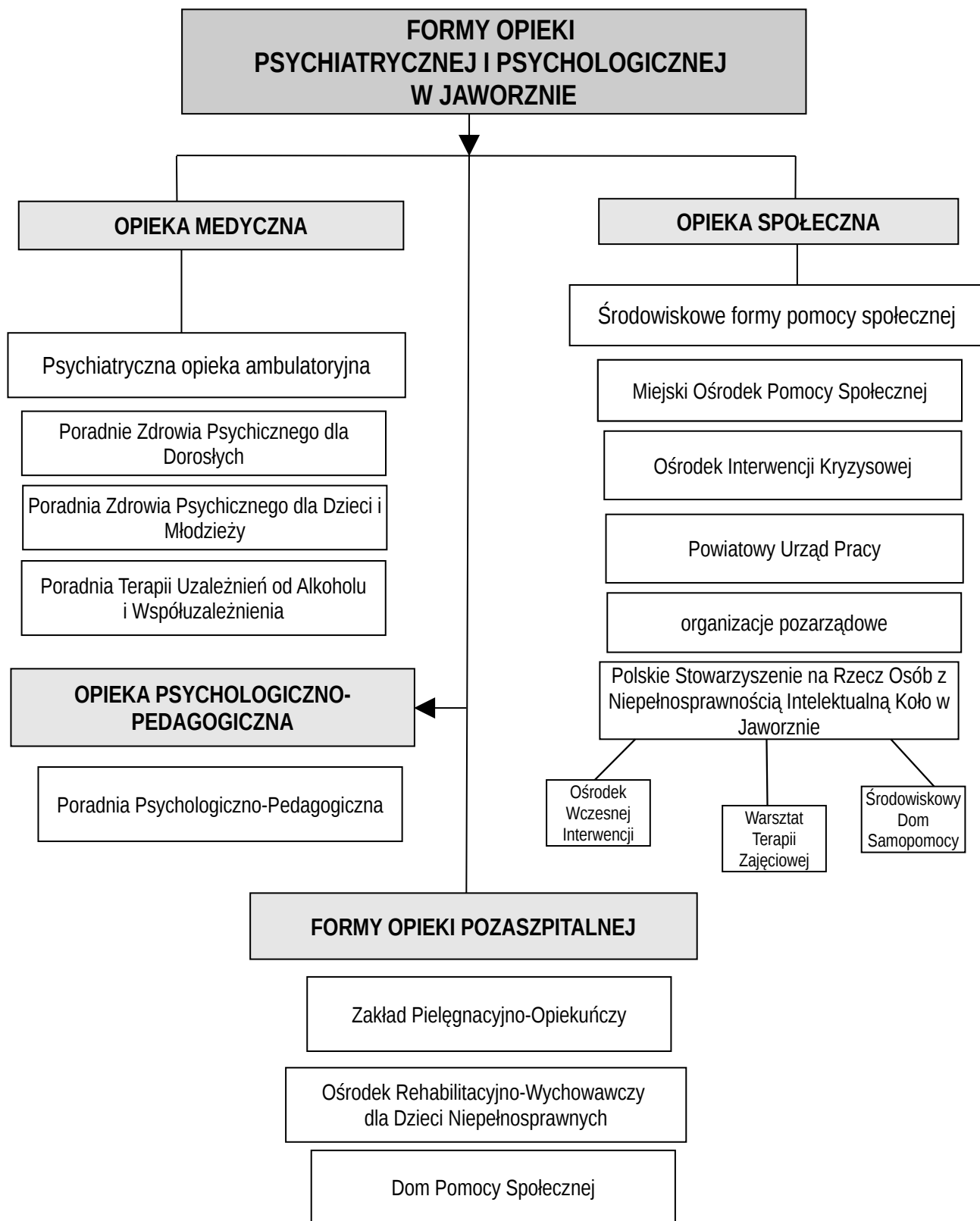
Drugim, równie istotnym aspektem, który przyczynił się do wzrostu rozpowszechnienia się problemów psychicznych jest tocząca się wojna na Ukrainie. Konflikt zbrojny przynosi negatywne konsekwencje dla naszego zdrowia psychicznego i wywołuje depresje, lęki, zespół stresu pourazowego, na które jest narażone społeczeństwo w każdej grupie wiekowej.

Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci, system opieki psychiatrycznej w naszym kraju przeszedł znaczącą metamorfozę. W chwili obecnej kolejne zmiany mają przekształcić go w nowy – przez środowiska medyczne uznany za lepszy – model psychiatrycznej opieki środowiskowej. Jest to model bliższy potrzebom chorego, a także bardziej efektywny w porównaniu z opieką zinstytucjonalizowaną zarówno ze względu na skuteczność terapeutyczną, jak i wykorzystanie środków finansowych przeznaczanych na opiekę psychiatryczną. Środowiskowy model opieki psychiatrycznej pozwala choremu na wykorzystanie zasobów lokalnego środowiska, czerpanie siły ze znanego otoczenia. Nie wymaga, tak jak w przypadku opieki instytucjonalnej, budowania nowych budynków instytucji, znajdowania się w nowym środowisku. Skupia się na maksymalnym wykorzystaniu możliwości, jakie dają wypracowane wcześniej przez chorego więzi społeczne, jednocześnie zapewniając opiekę i pomoc terapeutyczną. Głównym zadaniem opieki środowiskowej jest umożliwienie osobie z chorobą psychiczną funkcjonowanie w społeczeństwie, a więc możliwości uczenia się i pracy. Planowanie i wdrażanie systemu opartego na psychiatrii środowiskowej wymaga zintegrowanego podejścia i ścisłej współpracy resortów zdrowia, edukacji oraz polityki społecznej. Takie podejście daje gwarancję stworzenia i optymalnej opieki odpowiadającej potrzebom chorych i umożliwiającej im podjęcie, w ramach swoich możliwości, trudu jak najpełniejszego funkcjonowania w społeczeństwie.¹

1 *Psychiatryczna opieka środowiskowa w Polsce*, pod red. J. Meder, M. Jerema i A. Araszkiewicz, Termedia Wydawnictwo Medyczne, Warszawa 2008.

Opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi jest realizowana w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwłaszcza psychiatrycznej opieki zdrowotnej – w formie opieki doraźnej, ambulatoryjnej, dziennej, szpitalnej i środowiskowej oraz w domach pomocy społecznej. W Jaworznie nie funkcjonuje stacjonarna opieka psychiatryczna w formie jednostki szpitalnej lub oddziału psychiatrycznego. Ambulatoryjną opiekę psychiatryczną tworzą trzy poradnie zdrowia psychicznego dla osób dorosłych oraz dwie dla dzieci i młodzieży.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla miasta Jaworzna na lata 2024-2030 jest realizacją wytycznych określonych w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030, które podkreślają znaczenie upowszechnienia środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej. Niniejszy program jest kontynuacją wcześniejszych *Programów Ochrony Zdrowia Psychicznego dla miasta Jaworzna na lata 2011-2015 oraz 2017-2022* i stanowi jeden z elementów *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Jaworznie na lata 2021-2030*.

I. Podstawy prawne ochrony zdrowia psychicznego

Przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego mówią, że - *ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz inne powołane do tego instytucje. W działaniach mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe, grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin oraz inne osoby fizyczne i prawne.*

Obowiązki administracji samorządowej w zakresie ochrony zdrowia, w tym zdrowia psychicznego wyznaczają następujące akty prawne:

- 1) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j.: Dz. U. Z 2022 r., poz. 2123 z późn. zm.),
- 2) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j.: Dz. U. z 2024 r., poz. 146),
- 3) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2023 r., poz. 901 z późn. zm.),
- 4) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j.: Dz. U. z 2023 r., poz. 40 z późn. zm.),
- 5) ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j.: Dz. U. z 2024 r., poz. 107),
- 6) ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1608 z późn. zm.),
- 7) ustawa z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j.: Dz. U. z 2023 r., poz. 2151 z późn. zm.),
- 8) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 (Dz. U. z 2021 r., poz. 642),
- 9) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 (Dz. U. z 2023, poz. 2480).

W Polsce leczenie psychiatryczne chorych przebiega w ramach dwóch procesów – opieki medycznej oraz opieki społecznej. Procesy te powinny następować po sobie oraz wzajemnie się uzupełniać dla uzyskania jak najlepszych efektów.

Opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi wykonywana jest w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwłaszcza psychiatrycznej opieki zdrowotnej – w formie pomocy doraźnej, ambulatoryjnej, dziennej, szpitalnej i środowiskowej.

Opieka społeczna to przede wszystkim takie formy pomocy jak domy pomocy społecznej oraz środowiskowe domy samopomocy, oferujące na ogół opiekę dzienną i specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Głównym zadaniem samorządu powiatowego wynikającym z zapisów Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego jest zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym uzależnionym oraz doświadczającym kryzysu psychicznego, wszechstronnej i kompleksowej opieki i wsparcia adekwatnych do ich potrzeb. Realizacja programu dla Miasta Jaworzno daje gwarancję zapewnienia pomocy w szerokim zakresie, wykorzystując wszystkie możliwe instytucje znajdujące się i funkcjonujące na terenie miasta. Pieczę

nad realizacją programu sprawuje lokalny zespół koordynujący, w skład którego wchodzi osoby, zapewniające swoją wiedzą i doświadczeniem rzetelne wypełnianie założeń projektu.

II. Sytuacja epidemiologiczna w Jaworznie dotycząca osób z zaburzeniami psychicznymi

Osoby z zaburzeniami psychicznymi (na podst. art. 3 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego) to osoby:

- chore psychicznie (wykazujące zaburzenia psychotyczne),
- upośledzone umysłowo,
- wykazujące inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.

Podstawowym wskaźnikiem stanu zdrowia psychicznego społeczeństwa są zaburzenia psychiczne, rejestrowane w placówkach psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym także związane z nadużywaniem substancji psychoaktywnych – alkoholu, narkotyków i leków.

W Jaworznie funkcjonują trzy poradnie zdrowia psychicznego mające pod swoją opieką osoby dorosłe z terenu całego miasta Jaworzna:

- NZOZ Zespół Lecznictwa Otwartego (opieka w ramach podpisanej umowy z NFZ),
- PŚZiPZ Elvita – Jaworzno III (opieka w ramach podpisanej umowy z NFZ)
- NZOZ Centrum Promocji Zdrowia Ośrodek Medyczny (opieka w ramach świadczeń komercyjnych).

Opiekę psychiatryczną dla dzieci i młodzieży zapewniają dwie placówki:

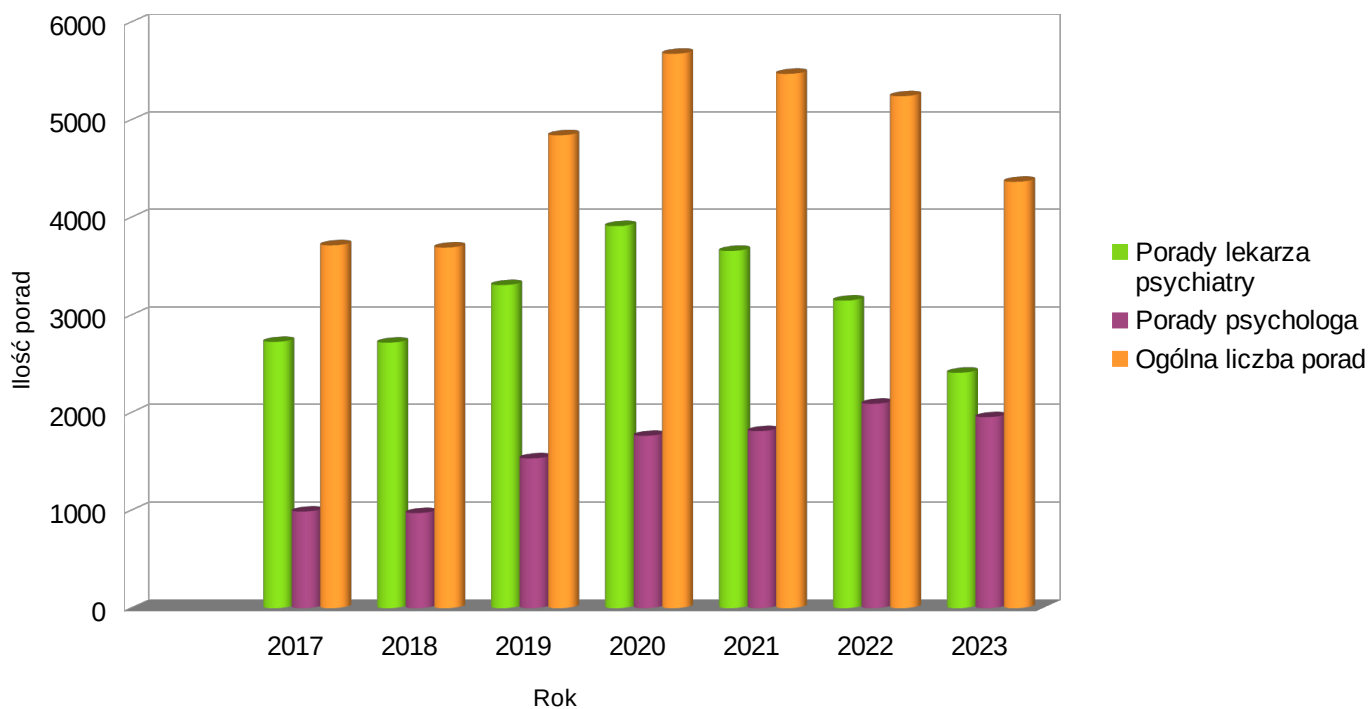
- Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży „Azymut” (działalność w całości finansowana ze środków własnych gminy)
- Centrum Rehabilis Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej (opieka w ramach podpisanej umowy z NFZ).

Sytuacja epidemiologiczna w Jaworznie w latach 2017-2023

Porady udzielone w PZP Zespół Lecznictwa Otwartego:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Porady lekarza psychiatry	2 727	2 719	3 309	3 913	3 659	3 150	2 411
Porady psychologa	989	974	1 534	1 765	1 813	2 093	1 956
Liczba porad (suma)	3 716	3 693	4 843	5 678	5 472	5 243	4 367

Porady ZLO (dorośli)

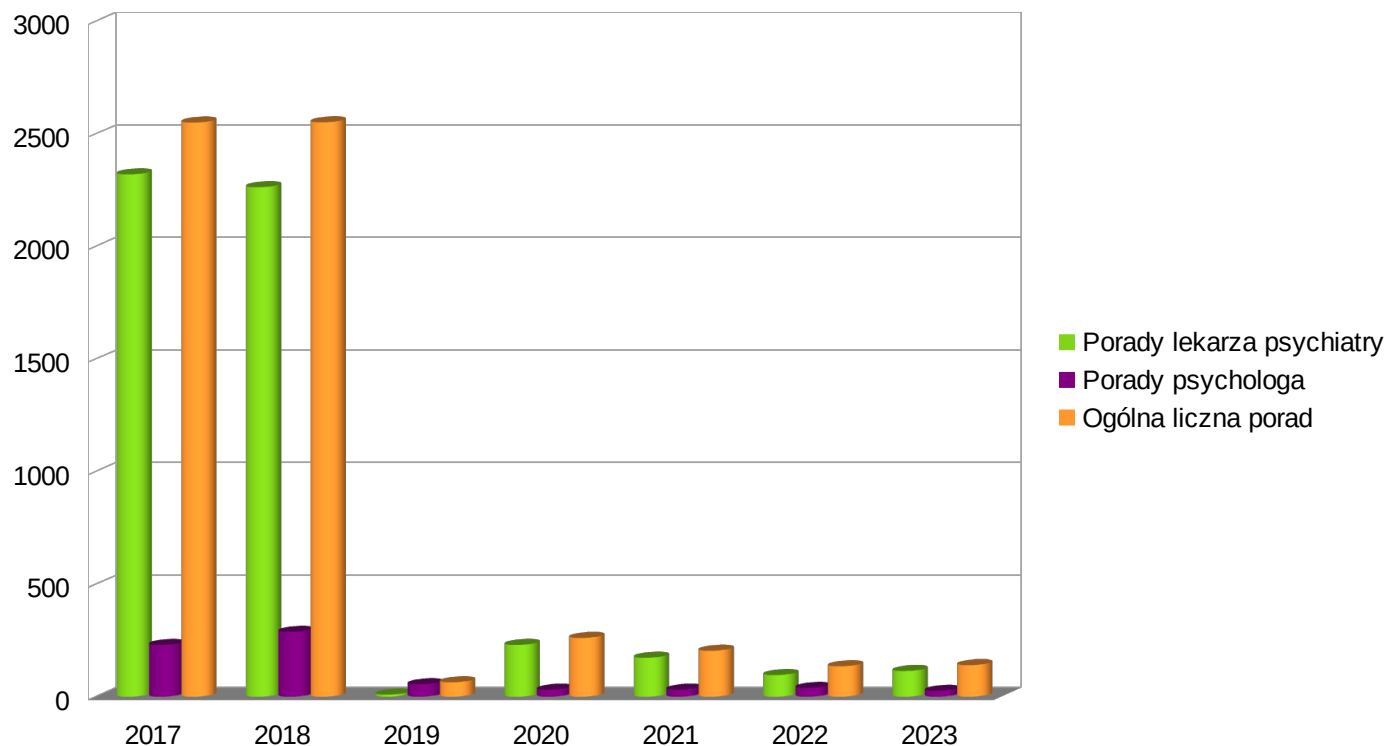
Źródło: Opracowanie własne

Porady udzielone w PZP Centrum Promocji Zdrowia Ośrodek Medyczny:

	2017	2018	2019*	2020	2021	2022	2023
Porady lekarza psychiatry	2320	2263	9	230	173	96	114
Porady psychologa	230	288	55	31	31	39	26
Liczba porad (suma)	2550	2551	64	261	204	135	140

* Od 2019 r. porady psychologiczne – psychiatryczne udzielane są jedynie komercyjnie

Porady w CPZ Ośrodek Medyczny

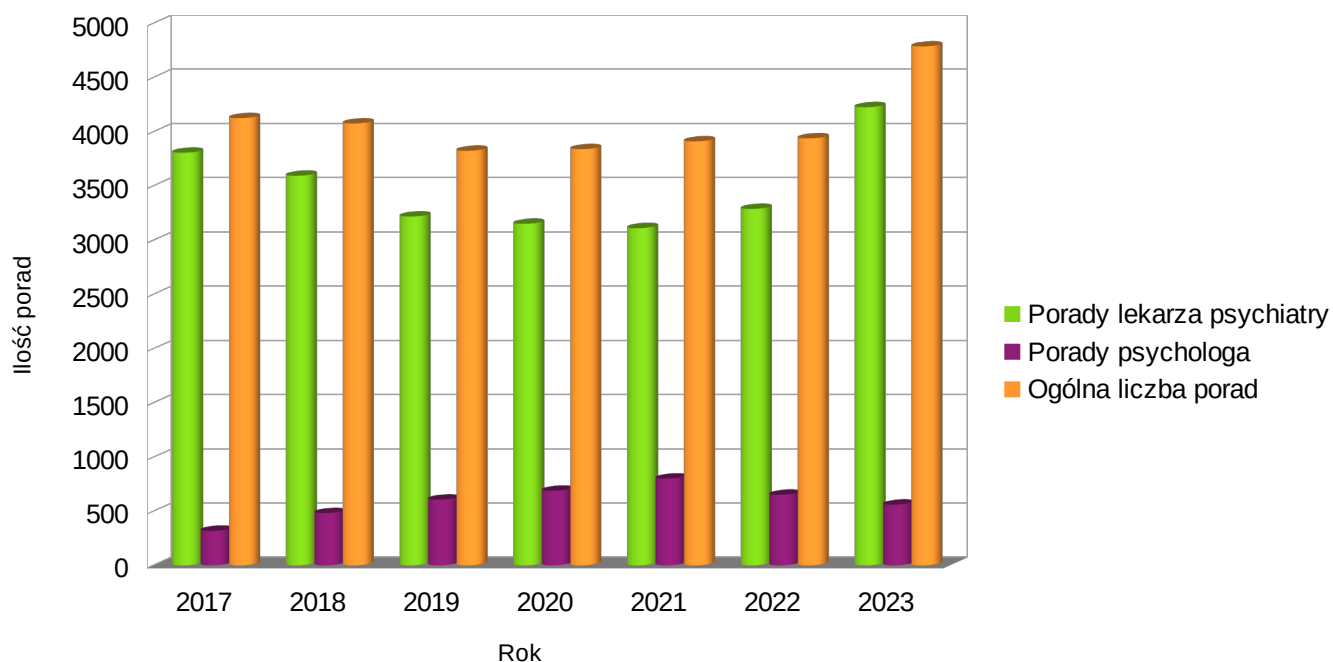

Źródło: Opracowanie własne

Porady udzielone w PZP Przedsiębiorstwa Świadczeń Zdrowotnych i Promocji Zdrowia Elvita – Jaworzno III:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Porady lekarza psychiatry	3805	3593	3217	3150	3110	3287	4225
Porady psychologa	319	482	606	688	800	651	560
Liczba porad (suma)	4124	4075	3823	3838	3910	3938	4785

Porady w w PZP Przedsiębiorstwa Świadczeń Zdrowotnych i Promocji Zdrowia Elvita – Jaworzno III:

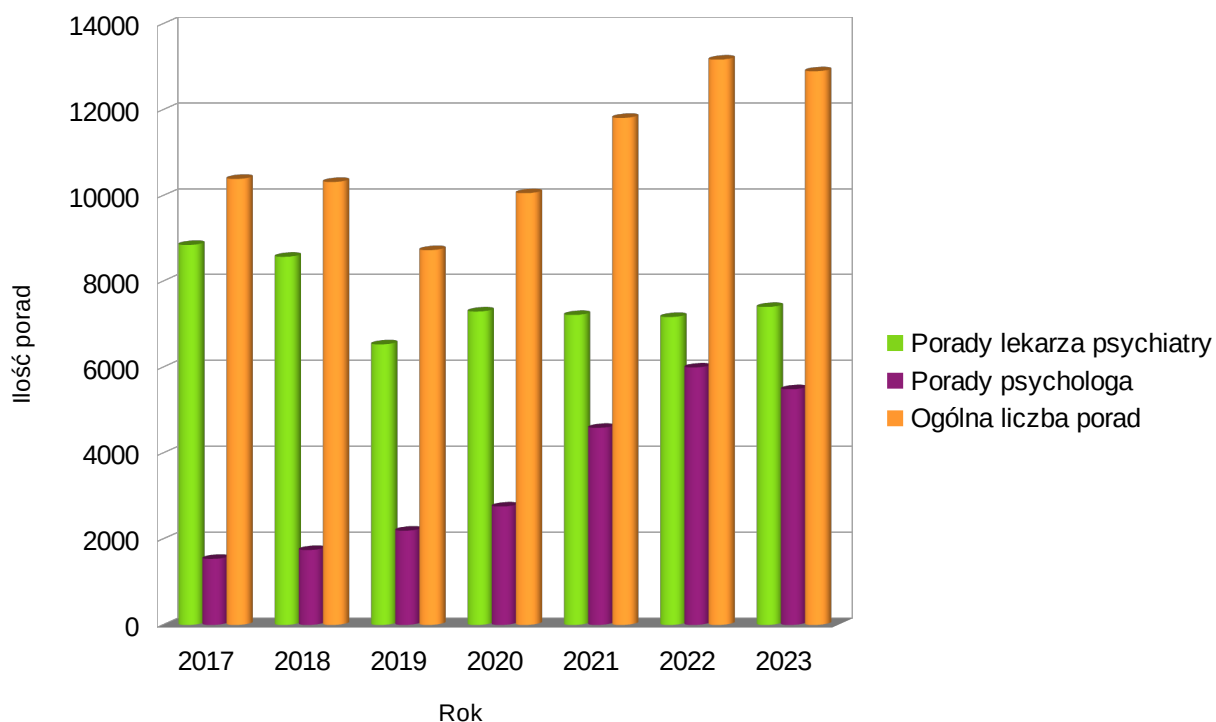

Źródło: Opracowanie własne

Porady udzielone na terenie miasta Jaworzna w latach 2017-2023 łącznie:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Porady lekarza psychiatry	8852	8575	6535	7300	7220	7172	7407
Porady psychologa	1538	1744	2195	2758	4590	5997	5490
Liczba porad (w sumie)	10390	10319	8730	10058	11810	13169	12897

Porady udzielone na terenie miasta Jaworzna

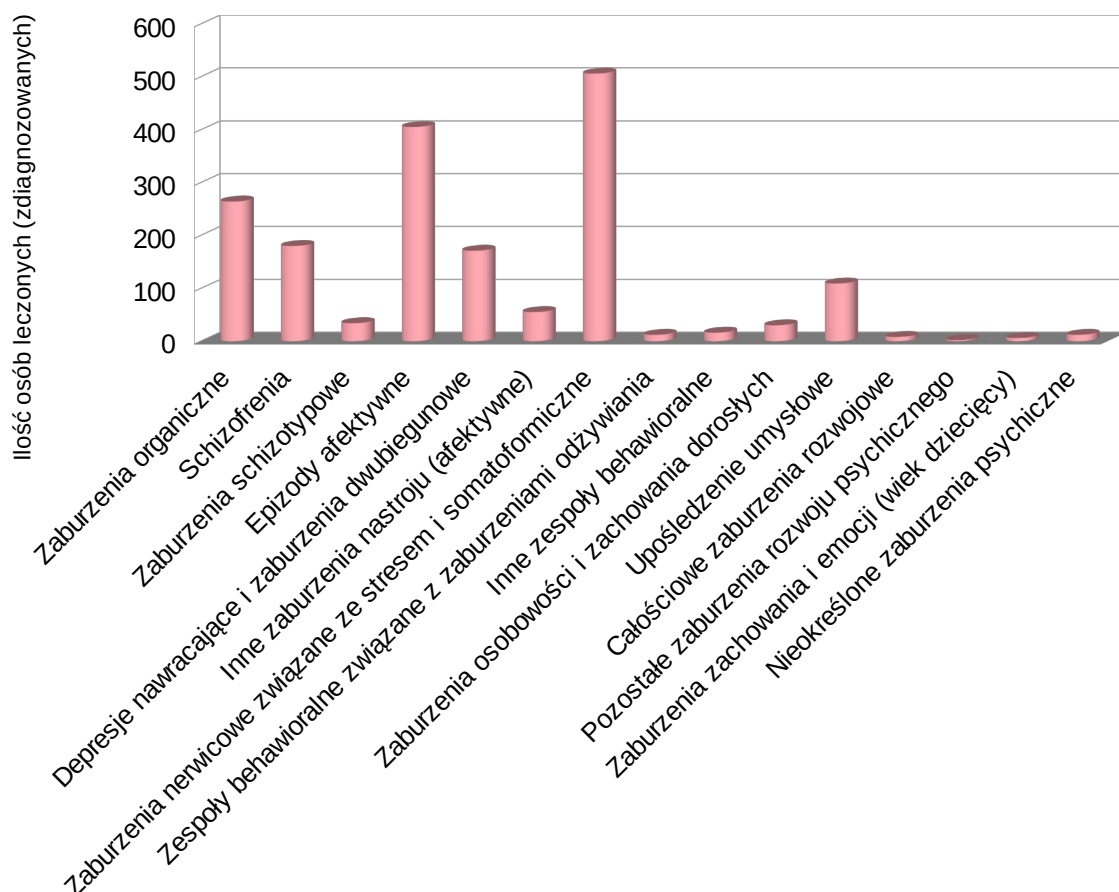
Źródło: Opracowanie własne

Zestawienie dot. liczby zachorowań na poszczególne jednostki chorobowe w 2023 r. w Jaworznie

Wyszczególnienie		Leczeni		W tym leczeni ogółem w wieku (wiek)				Leczeni po raz pierwszy w życiu		W tym leczeni po raz pierwszy w życiu (wiek)			
		ogółem	W tym mężczyźni	0-18	19-29	30-64	65 i więcej	ogółem	W tym mężczyźni	0-18	19-29	30-64	65 i więcej
Osoby z zaburzeniami psychicznymi		1701	570	16	142	1193	350	168	47	11	40	96	21
Według rozpoznania zasadniczego	Zaburzenia organiczne	264	137	1	6	129	128	14	5	1	3	6	4
	Schizofrenia	180	82	0	11	124	45	5	3	0	0	4	1
	Zaburzenia schizotypowe: schizoafektywne i urojeniowe (bez schizofrenii)	34	12	0	2	19	13	2	0	0	1	0	1
	Epizody afektywne	405	78	2	19	258	26	24	5	2	8	12	2
	Depresje nawracające i zaburzenia dwubiegunowe	171	46	1	11	113	46	7	1	1	1	3	2
	Inne zaburzenia nastroju (afektywne)	55	13	0	5	26	24	4	1	0	3	0	1
	Zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne	506	110	8	49	396	53	99	26	6	20	64	9
	Zespoły behawioralne związane z zaburzeniami odżywiania	12	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0
	Inne zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi	16	5	0	0	11	5	5	1	0	0	4	1
	Zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych	30	14	0	9	21	0	2	2	0	0	2	0
	Upośledzenie umysłowe	109	58	3	20	80	6	4	1	1	2	1	0
	Całościowe zaburzenia rozwojowe	8	3	1	4	3	0	1	1	0	1	0	0
	Pozostałe zaburzenia rozwoju psychicznego	2	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
	Zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym	6	3	0	3	3	0	1	1	0	1	0	0
	Nieokreślone zaburzenia psychiczne	12	6	0	1	7	4	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MZ 15 z działalności jednostki leczenia ambulatoryjnego dla osób z zaburzeniami psychicznymi; osób uzależnionych od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych

Wykaz ilości jednostek chorobowych w Jaworznie w 2023 r.

Należy zaznaczyć, że opisana sytuacja epidemiologiczna w zakresie zaburzeń psychicznych obejmuje tylko część problemów związanych z potrzebami w zakresie zdrowia psychicznego w mieście ze względu na to, iż istnieją osoby nie korzystające z jakiegokolwiek pomocy. Taka sytuacja dotyczy głównie osób zmagających się z depresją, która może dotyczyć nawet 50 % ludności krajów rozwiniętych.

Wiele osób z objawami zaburzeń emocjonalnych, zgłasza się i korzysta z pomocy lekarzy rodzinnych lub innych lekarzy specjalistów (nie będących psychiatrami), gdzie często nie stawia im się rozpoznania psychiatrycznego. Sytuacja taka ma miejsce wśród osób dotkniętych otępieniem typu Alzheimer, które często nie pozostają objęte opieką specjalistyczną związaną z objawami psychopatologicznymi.

DEPRESJA – jedno z najpowszechniej występujących zaburzeń psychicznych.

Najpoważniejszym powikłaniem depresji i innych ciężkich zaburzeń na tle nerwowym jest samobójstwo. Z badań wynika, że większość osób z depresją, które próbowały popełnić lub popełniły samobójstwo, nie było leczonych farmakologicznie i nie korzystało z pomocy psychologicznej. W Polsce liczba samobójstw sięga

kilku tysięcy rocznie.

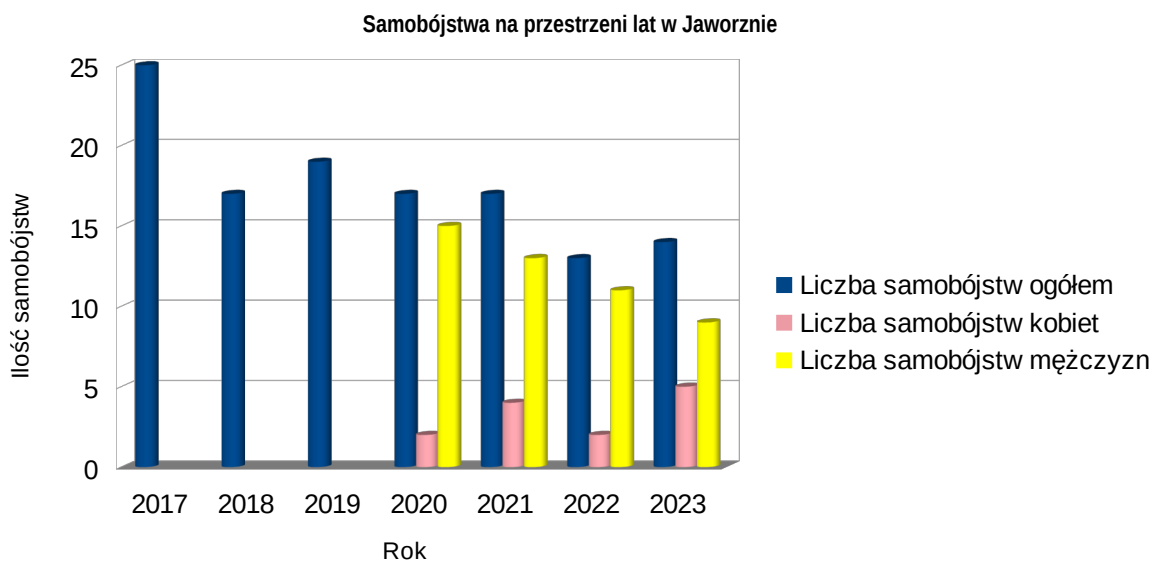
W 2023 r. w całej Polsce życie odebrały sobie 5233 osoby – to najwięcej od 2019 r. Zdecydowaną większość stanowią mężczyźni (4404). Co niepokojące, dane płynące z GUS oraz Komendy Głównej Policji wskazują, że rośnie ilość prób samobójczych w najmłodszej grupie wiekowej, tj. do 18 r.ż. I to w tej grupie było najwięcej takich prób w porównaniu do pozostałych.

Równocześnie zauważalnie wzrasta liczba prób samobójczych wśród kobiet. Na przestrzeni lat 2017-2023 ponad dwukrotnie.

Podstawowe dane statystyczne – samobójstwa :

Rok	Liczba samobójstw ogółem	Liczba samobójstw kobiet	Liczba samobójstw mężczyzn
2017	25	Brak danych z podziałem na płeć	
2018	17	Brak danych z podziałem na płeć	
2019	19	Brak danych z podziałem na płeć	
2020	17	2	15
2021	17	4	13
2022	13	2	11
2023	14	5	9

Źródło: Opracowanie własne sporządzone na podstawie danych przekazanych przez Komendę Miejską Policji w Jaworznie

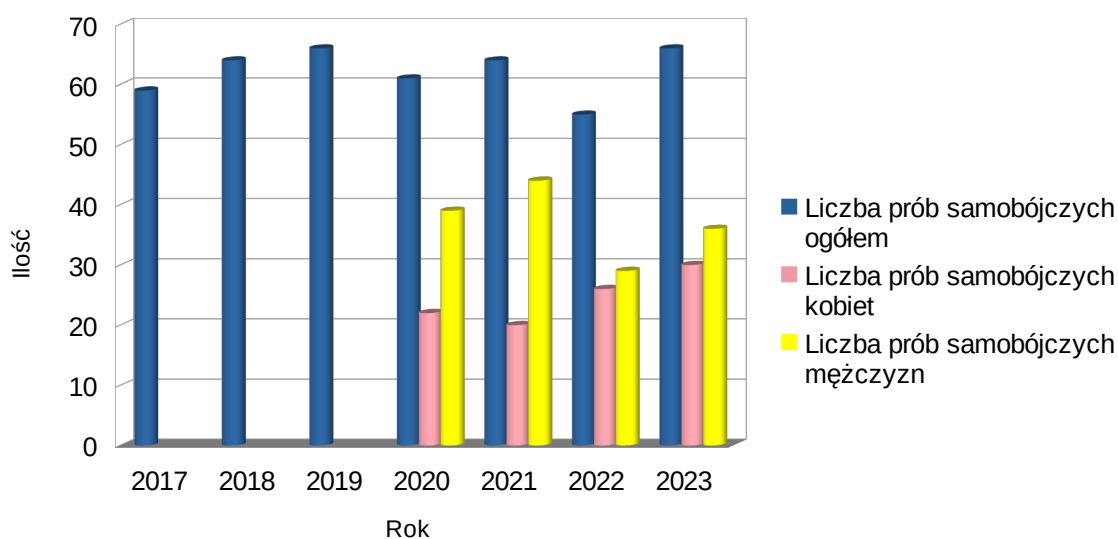
Źródło: Opracowanie własne

Podstawowe dane statystyczne – próby samobójcze:

Rok	Liczba prób samobójczych ogółem	Liczba prób samobójczych kobiet	Liczba prób samobójczych mężczyzn
2017	59	Brak danych z podziałem na płeć	
2018	64	Brak danych z podziałem na płeć	
2019	66	Brak danych z podziałem na płeć	
2020	61	22	39
2021	64	20	44
2022	55	26	29
2023	66	30	36

Źródło: Opracowanie własne sporządzone na podstawie danych przekazanych przez Komendę Miejską Policji w Jaworznie

Próby samobójcze w Jaworznie na przestrzeni lat

Źródło: Opracowanie własne

Z danych wynika, że samobójstw częściej dokonują mężczyźni (2-3 razy częściej). Jeśli chodzi o liczbę prób samobójczych również można zauważyć przewagę mężczyzn, natomiast już nie z tak znaczącą różnicą. W Jaworznie najwięcej prób samobójczych odnotowano w 2023 r. oraz w 2019 r. W 2023 r. próbę samobójczą podjęło 30 kobiet oraz 36 mężczyzn. Należy podkreślić, że każda próba samobójcza zwiększa ryzyko popełnienia samobójstwa dokonanego. Niepokojący jest fakt, że wielu pacjentów w ciągu roku ponawia próby samobójcze, a największe ryzyko przypada na pierwsze 3 miesiące.

III. Formy opieki zdrowotnej dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Zasoby instytucjonalne miasta Jaworzna w zakresie pełnionych zadań w ochronie zdrowia psychicznego.

1. **Poradnie zdrowia psychicznego** działające na terenie miasta:

- NZOZ Zespół Lecznictwa Otwartego, Poradnia Zdrowia Psychicznego – ul. Plac Górników 5 a,
- Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży „Azymut” - ul. Plac Górników 5 a,
- PŚZiPZ Elvita-Jaworzno III, Poradnia Zdrowia Psychicznego - ul. Gwarków 1,
- NZOZ Centrum Promocji Zdrowia Ośrodek Medyczny - ul. Paderewskiego 43,
- Centrum Rehabilis Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej - ul. Zacisze 15.

Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży „Azymut” – została uruchomiona 15 października 2020 r. i stanowi jeden z celów programu systemowej strategii i terapii, w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dla miasta Jaworzna. Poradnia jest finansowana w całości ze środków Gminy Miasta Jaworzna od maja 2021 r. w ramach zadania publicznego i świadczy usługi zdrowotne (psychoterapeutyczno – psychiatryczne) w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Do poradni przyjmowane są dzieci w wieku od 7 do 18 roku życia, a od 6 roku życia na Trening Umiejętności Społecznych. Pacjenci, którzy ukończyli 18 rok życia kontynuują leczenie w Poradni Zdrowia Psychicznego ZLO. Pomoc w terapii ma charakter kompleksowy, wykorzystujący model systemowy w pracy z pacjentem. Psychoterapia prowadzona jest w nurcie systemowym i psychodynamicznym. W skład zespołu poradni wchodzi dwóch psychologów, trzech psychoterapeutów, dwóch terapeutów środowiskowych (w tym terapeuta behawioralny), lekarz psychiatra dziecięcy oraz rejestratorka medyczna. Praca całego zespołu poradni odbywa się pod stałym nadzorem superwizora. Poradnia „Azymut” otacza opieką dzieci i młodzież z przypadłościami takimi jak: zaburzenia psychosomatyczne, zachowania agresywne i autoagresywne, zaburzenia obsesyjno – kompulsyjne, zaburzenia posttraumatyczne, zaburzenia lękowe i nerwicowe, depresja dziecięca i młodzieżowa, zachowania siucydalne, zaburzenia emocjonalne, problemy szkolne i wychowawcze, zaburzenia rozwojowe np. zespół Aspergera, ADHD.

Cele Poradni:

- zapewnienie dostępności porad psychologiczno – psychiatrycznych dla najmłodszych mieszkańców miasta Jaworzna,
- realizacja świadczeń psychologicznych, psychoterapeutycznych oraz psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży na terenie miasta Jaworzna,
- tworzenie i realizacja planów terapii i współpracy na bazie modelu systemowego w ramach pracy z pacjentem,
- współtworzenie lokalnego systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w ramach programu ochrony zdrowia psychicznego dla miasta Jaworzna,
- zapewnienie kompleksowej pomocy rodzinom z problemem zaburzeń psychicznych, w obszarze

oddziaływań medycznych jak również psycho – społecznych, w tym porad domowych/wizyt środowiskowych/terapii środowiskowej,

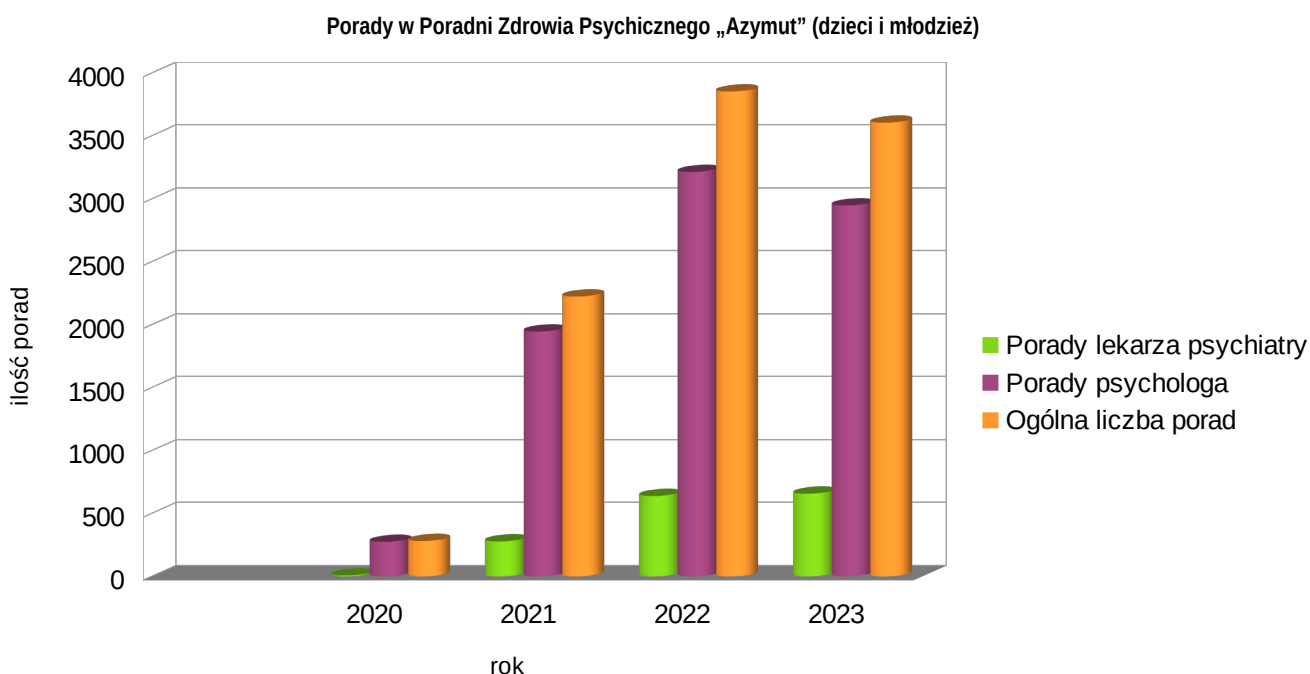
- kształtowanie w pacjentach postawy współodpowiedzialności za proces zdrowienia, poprzez podniesienie ich samoświadomości w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia psychicznego,
- monitoring efektów pracy z pacjentem w toku regularnych spotkań superwizyjnych oraz konsyliów w ramach zespołu i sesji koordynacji,
- poprawa funkcjonowania społecznego oraz emocjonalnego pacjentów, poprzez rozwijanie kompetencji społecznych dzieci przed rozpoczęciem realizacji obowiązku szkolnego oraz dzieci i młodzieży szkolnej, w ramach treningów umiejętności społecznych,
- zapewnienie dostępności mieszkańcom Jaworzna świadczeń z wykorzystaniem systemów teleinformatycznych oraz porad i wsparcia informacyjnego,
- propagowanie zachowań prozdrowotnych wśród dzieci, młodzieży i ich rodziców.

Działania poradni:

- wizyta lekarska/diagnoza psychiatryczna oraz wizyty kontrolne,
- diagnoza psychologiczna – kwalifikacyjna,
- porada psychologiczna dla rodziców i dzieci/młodzieży,
- psychoterapia indywidualna dzieci i młodzieży,
- porady domowe/wizyty środowiskowe/terapia środowiskowa,
- sesje wsparcia psychospołecznego dla dzieci i młodzieży i ich rodziców – Trening Umiejętności Społecznych, wsparcie rodzicielskie,
- porady psychologiczne – terapeutyczne w formie teleporad i za pomocą Skype/Zoom,
- dyżur telefoniczny,
- sesje psychoterapii online,
- konsultacje rodzinne,
- działania profilaktyczne i psychoedukacyjne dzieci i młodzieży oraz mieszkańców miasta Jaworzna.

Porady udzielone w Poradni Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży „Azymut” prowadzonej w strukturze ZLO Sp.z o.o

	2020	2021	2022	2023
Porady lekarza psychiatry	7	278	639	657
Porady psychologa	274	1946	3214	2948
Liczba porad (suma)	281	2224	3853	3605
Trening Umiejętności Społecznych	-	-	Ilość zgłoszeń: 268 Ilość grup: 12 (w tym 48 os.) Ilość uczestników indywidualnych: 28	Ilość zgłoszeń: 108 Ilość grup: 8 (w tym 32 os.) Ilość uczestników indywidualnych: 28
Ogólna liczba uczestników	60	545	687	425

Źródło: Opracowanie własne

2. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Jaworznie

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jaworznie jest specjalistyczną placówką świadczącą usługi takie jak:

- psychologiczne (w tym psychoterapię i terapię rodzin),
- pedagogiczne,
- logopedyczne,
- fizjoterapeutyczne z zakresu doradztwa zawodowego dla dzieci, młodzieży, rodziców oraz nauczycieli.

Zakres usług obejmuje działalność diagnostyczną, terapeutyczną, psychoedukacyjną i profilaktyczną. Poradnia udziela pomocy:

- dzieciom i młodzieży (od urodzenia do 25 r. ż. pod warunkiem, że osoba ta się uczy), w celu pełnego wykorzystania ich możliwości rozwojowych,
- rodzicom, nauczycielom i wychowawcom w ich działaniach dydaktycznych i wychowawczych.

Niniejsza poradnia prowadzi też procesowe wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek, szczególnie w zakresie pomocy psychologiczno – pedagogicznej. Obecnie w ramach ochrony zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym realizowane są przez poradnię następujące działania:

1.) Udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniom poprzez:

- diagnozę dzieci i młodzieży, w tym diagnozę specjalistyczną w kierunku ASD
- diagnozę funkcjonalną,
- diagnozę dzieci zdolnych,
- kwalifikowanie dzieci i młodzieży do odpowiednich form pomocy psychologiczno-pedagogicznych uwzględniających ich potrzeby i możliwości psychofizyczne,
- prowadzenie indywidualnej terapii dla dzieci z niepełnosprawnościami, z zaburzeniami emocjonalnymi oraz będących w kryzysie,
- prowadzenie grupowych zajęć terapeutycznych:
 - dla uczniów z autyzmem i ASD (w tym Trening Umiejętności Społecznych),
 - dla dzieci i młodzieży z trudnościami w zachowaniu (socjoterapia),
 - dla uczniów przejawiających zachowania agresywne ART,
 - dla uczniów z problemami emocjonalnymi,
 - zajęcia korekcyjno-kompensacyjne prowadzone z wykorzystaniem Metody Dobrego Startu dla dzieci 5-6 letnich z zaburzeniami rozwojowymi,
 - zajęcia wspierające rozwój dzieci autystycznych z wykorzystaniem Metody Dobrego Startu.
- realizowanie zajęć z zespołami klasowymi:
 - o charakterze interwencyjnym w przypadku problemów wychowawczych w klasie,
 - o charakterze profilaktycznym, dotyczące problematyki: cyberprzemocy, tolerancji, radzenia sobie ze stresem, profilaktyki zaburzeń jedzenia oraz profilaktyki HIV/AIDS,
 - przesiewowe badania wzroku i słuchu,
 - programy profilaktyczne - uczące dzieci asertywności i radzenia sobie ze stresem, realizowany w grupach dzieci 6-letnich w wybranych placówkach przedszkolnych.

2.) Udzielanie wsparcia psychologiczno - pedagogicznego rodzicom, poprzez:

- indywidualne porady, konsultacje w sprawie zgłaszanych trudności,
- indywidualne spotkania psychoedukacyjne (ASD, ADHD, wspieranie kompetencji wychowawczych),
- grupowe zajęcia warsztatowe „Szkoła dla rodziców”,

- grupy wsparcia dla rodziców dzieci z autyzmem i Zespołem Aspergera,
- prelekcje prowadzone dla rodziców na terenie placówek (np. Program Dojrzewanie może być bezpieczne),
- terapia rodzin.

3.) Udzielanie wsparcia psychologiczno - pedagogicznego nauczycielom, poprzez:

- indywidualne konsultacje z nauczycielami i pedagogami,
- grupowe zajęcia warsztatowe: „Szkoła dla nauczycieli i wychowawców”, cykl zajęć „Uwarunkowania szkolne a zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży” oraz tematyczne zajęcia warsztatowe dot. pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych,
- szkolenia rady pedagogicznej,
- sieci współpracy dla psychologów, pedagogów, pedagogów specjalnych i logopedów,
- sieć współpracy w ramach Jaworznickiego Forum Doradztwa Zawodowego dla doradców zawodowych.

Celem powyższych programów i działań jest profilaktyka i promocja zdrowia psychicznego, profilaktyka zaburzeń odżywiania oraz zapobieganie przemocy.

Od 1 września 2017 r. Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Jaworznie pełni rolę Wiodącego Ośrodka koordynacyjno – rehabilitacyjno - opiekuńczego. W ramach działalności ośrodka poradnia prowadzi następujące działania:

- udziela rodzicom specjalistycznej informacji dotyczącej problemów rozwojowych dziecka,
- wskazuje właściwe dla dziecka i jego rodziców formy kompleksowej, specjalistycznej pomocy, w szczególności rehabilitacyjnej, terapeutycznej, fizjoterapeutycznej, psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej,
- wskazuje jednostki udzielające specjalistycznej pomocy dzieciom,
- organizuje wczesne wspomaganie rozwoju dziecka na warunkach i w formach określonych w przepisach; w roku 2023 objęto pomocą 91 dzieci, pracowało z nimi 14 specjalistów: fizjoterapeutów, psychologów, pedagogów, logopedów oraz terapeutów.

Ponadto poradnia prowadzi doradztwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych ukierunkowane na wsparcie indywidualne osób niepełnosprawnych. Od kilku lat jest realizowany program wsparcia dla uczniów klas ósmych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W tej dziedzinie do tej pory poradnia koncentrowała się przede wszystkim na młodzieży w normie rozwojowej, lecz obecnie jest możliwość koordynowania przygotowania uczniów niepełnosprawnych do podjęcia przez nich pracy zgodnej z ich możliwościami, a jednocześnie pozwalającej na samorealizację.

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna wzięła udział w programie pilotażowym polegającym na opracowaniu i wdrożeniu lokalnego modelu wsparcia międzysektorowego dla dzieci, uczniów i rodzin pełniąc rolę instytucji koordynującej działania w ramach modelu.

Działania poradni obejmowały:

- opracowanie mapy zasobów naszego miasta w zakresie wsparcia dzieci, uczniów i rodziny,
- włączenie przedstawicieli miasta w lokalną sieć koordynacji i współpracy międzysektorowej,
- badania małych dzieci (od 0 do 6 lat) zaprojektowanym narzędziem oraz monitorowanie rozwoju

wybranej grupy,

- badanie uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z wykorzystaniem przygotowanych narzędzi, monitorowanie rozwoju wybranej grupy uczniów,
- opracowanie ścieżek wsparcia, indywidualnych programów wsparcia.

W ramach pilotażu dokonano badań przesiewowych dzieci i młodzieży (badań skrininigowych), w których przebadano:

- 214 dzieci do 3 roku życia,
- 209 dzieci w wieku przedszkolnym,
- 257 uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Następnie opracowano, wdrożono i ewaluowano: 10 indywidualnych programów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i rodziny w oparciu o nowy model wsparcia międzysektorowego oraz 10 indywidualnych planów edukacyjnych dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

3. Poradnia Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia w Jaworznie

Poradnia realizuje kompleksowy program terapii uzależnień od alkoholu dla pacjentów uzależnionych oraz program psychoterapeutyczny dla członków rodzin, szczególnie osób współuzależnionych. Pacjenci uczestniczą w sesjach psychoterapii indywidualnej oraz sesjach psychoterapii grupowej. Program dla osób uzależnionych trwa 16 miesięcy, a dla współuzależnionych 6 miesięcy. Placówka realizuje kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz jest dofinansowana ze środków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Jaworznie.

Podstawowe dane statystyczne:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Osoby uzależnione	322	357	371	256	272	341	317
• w tym po raz pierwszy	147	151	195	106	127	171	158
Osoby współuzależnione	118	83	73	58	65	79	98
• w tym po raz pierwszy	79	49	37	44	39	41	44
Liczba udzielonych porad	6827	5850	6676	5845	5296	6127	6554

Zadania poradni:

- diagnozowanie zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu,
- diagnozowanie zaburzeń występujących u członków rodziny,

- realizacja programów psychoterapii dla osób uzależnionych od alkoholu oraz członków rodzin dotkniętych następstwem używania alkoholu,
- prowadzenie działań konsultacyjnych - edukacyjnych dla członków rodzin.

4. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy w Jaworznie

Problemy psychiczne, które dotyczą osoby starsze przebywające w ZPO dotyczą w szczególności zaburzeń demencyjnych, nerwicy i depresji. W zakładzie realizowany jest program "Opieka geriatryczna skierowana na poprawę sprawności osób starszych przewlekle chorych" finansowany z budżetu Gminy Miasta Jaworzna. Zaobserwowano, iż zaburzenia depresyjne występujące u pacjentów mają negatywny wpływ na przebieg i ostateczne wyniki procesu usprawniania. W związku z tym, prowadzone są działania w zakresie higieny psychicznej i ochrony zdrowia psychicznego w trakcie terapii:

- psychologicznej,
- logopedycznej,
- zajęciowej.

Ponadto prowadzone są działania konsultacyjno - edukacyjne dla członków rodzin.

W realizację programu włączone są elementy diagnozy psychologicznej z uwzględnieniem indywidualnego zakresu terapii dla poszczególnych pacjentów. Oceny skuteczności terapii dokonuje się na podstawie uzyskanej poprawy sprawności i samowystarczalności pacjentów oraz przezwyciężenia izolacji społecznej.

5. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Rehabilitacyjno-Wychowawczy dla Dzieci Niepełnosprawnych w Jaworznie

SP ZOZ Ośrodek Rehabilitacyjno-Wychowawczy dla Dzieci Niepełnosprawnych zapewnia kompleksową opiekę rehabilitacyjną dla dzieci niepełnosprawnych z Jaworzna i okolic. Placówka przystosowana jest do specyficznych potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wyposażona w specjalistyczny sprzęt terapeutyczny. Środki finansowe na prowadzenie działalności leczniczej pozyskuje z kontaktów zawieranych z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz środków gminnych.

Placówka realizuje program zdrowotny "Kompleksowa terapia, opieka i pielęgnacja dzieci niepełnosprawnych z terenu Gminy Miasta Jaworzna" finansowany z budżetu Gminy Miasta Jaworzna, który stanowi uzupełnienie medycznych świadczeń gwarantowanych oraz wpisuje się w zakres Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Program przeznaczony jest dla niepełnosprawnych dzieci w wieku od 3 r. ż. do czasu zakończenia edukacji szkolnej. Głównym celem programu jest ograniczenie negatywnych skutków niepełnosprawności u dzieci zarówno w sferze emocjonalno-osobowościowej jak i somatycznej, poprzez rozwijanie indywidualnej samodzielności oraz kompetencji społecznych. Jeden z celów szczegółowych obejmuje integrację dzieci niepełnosprawnych z otoczeniem społecznym, rozumianą jako stałe wzbogacanie i poszerzanie przestrzeni życiowej dzieci poprzez organizowanie wycieczek, wyjść do kina, sklepów oraz rozwijanie zachowań społecznych.

W ramach integracji ze środowiskiem osób zdrowych podopieczni Ośrodka prezentowali swoje umiejętności podczas:

- Dni godności osób niepełnosprawnych,
- XIV Sosowieckiej Olimpiady dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Ruchowo,
- Konkursu plastycznego „Rehabilitacja nie musi być nudna”,
- Turnieju Bocci.

W ramach realizacji programu polityki zdrowotnej pn. „Kompleksowa terapia, opieka i pielęgnacja dzieci niepełnosprawnych z terenu Gminy Miasta Jaworzna”, oprócz oddziaływań na rzecz dzieci, Ośrodek Rehabilitacyjno - Wychowawczy organizował szkolenia i warsztaty terapeutyczne, wspierające i wzmacniające ich rodziny. W latach 2017-2023 przeprowadzono m. in. następujące zajęcia:

- „Alternatywne i wspomagające sposoby porozumiewania się”,
- „Jak dziecko autystyczne odbiera świat”,
- „Jak komunikować się z dzieckiem nie mówiącym ? Makaton jako wspierający i alternatywny sposób porozumiewania się”.

Szkolenia były prowadzone przez wykwalifikowanych terapeutów – bezpośrednio pracujących z dziećmi i posiadających rozeznanie w ich potrzebach rozwojowych. Ze względu na pandemię i wzmożoną zachorowalność wśród dzieci – od 2020 roku organizacja szkoleń została zawieszona.

Ponadto, w latach 2017-2023 dla podopiecznych Ośrodka zorganizowano szereg imprez i wycieczek ze środków finansowanych pozyskanych głównie od PFRON.

Realizacja programu polityki zdrowotnej, w zależności od stanu dziecka korzystnie wpłynęła na ogólny stan zdrowia dzieci, uruchomiła potencjalne rezerwy procesu rozwojowego dzieci oraz poprawiła emocjonalne i społeczne funkcjonowanie rodziny posiadające niepełnosprawne dziecko. Wraz z nabywaniem kompetencji społecznych wzrosły możliwości dziecka niepełnosprawnego do podejmowania coraz trudniejszych form aktywności wymagających samodzielności, dojrzałości osobistej, zaradności i odwagi oraz umiejętność nawiązywania współpracy z rehabilitantem, terapeutą, nauczycielem i rówieśnikami. Efekty pracy z dziećmi przełożyły się także na inne obszary życia społecznego.

Podsumowaniem udziału w programie jest przeprowadzenie przez terapeutów diagnozy funkcjonalnej dziecka i przedstawienie jej wyników w opinii terapeutycznej. Informacje o uzyskanych efektach terapii przekazywane są rodzicom dziecka.

IV. Formy opieki społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie realizuje zadania własne oraz zlecone przez gminę i powiat, zadania z zakresu administracji rządowej i wykonywane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej lub innymi podmiotami. Placówka ta realizuje również zadania powiatowego centrum pomocy rodzinie. Działania Ośrodka obejmują w szczególności zadania z zakresu:

- pomocy społecznej,
- wspierania rodziny i pieczy zastępczej,
- przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

- świadczeń rodzinnych,
- świadczeń alimentacyjnych i postępowania wobec dłużników alimentacyjnych,
- świadczeń dla Obywateli Ukrainy,
- reintegracji społecznej i zawodowej,
- rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych,
- ochrony zdrowia psychicznego.

W kontekście zaburzeń psychicznych występuje bardzo duża integralność problemów zdrowotnych i społecznych. Ze społecznymi i materialnymi problemami osób dotkniętych zaburzeniami psychicznymi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej styka się w codziennej pracy. W strukturach MOPS działają zespoły mające za zadanie pomoc w adaptacji osób z różnymi zaburzeniami i dysfunkcjami:

- Dział Pomocy Środowiskowej,
- Dział ds. Rehabilitacji Społecznej Osób Niepełnosprawnych,
- Dział ds. Domów Pomocy Społecznej i Usług Opiekuńczych.

Najważniejszym kierunkiem zmian jest otwieranie się pomocy społecznej na osoby i rodziny, które nie tylko mają problemy materialne, ale także borykają się z problemami w funkcjonowaniu w życiu społecznym. Takie rozszerzanie obszaru działania pomocy społecznej wymaga rozwijania nowych, innowacyjnych form wsparcia, nastawionych nie tylko na rozwiązywanie problemów, ale również profilaktykę.

W 2023 roku zostały zrealizowane 2 programy dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- „Od zależności ku samodzielności”,
- „Razem możemy więcej”.

Celem Programów było umożliwienie osobom z zaburzeniami psychicznymi przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej w jakiej się znalazły, której własnym staraniem, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości nie są w stanie samodzielnie pokonać. Model Programu jest nastawiony na podniesienie poziomu świadomości osób z zaburzeniami psychicznymi o tkwiących w nich możliwościach oraz przysługujących im prawach co, jak się zakłada, zwiększy pewność siebie oraz umocni ich pozycję, jak również pomoże w lepszym wykorzystaniu potencjalnych możliwości.

Podstawowe dane statystyczne:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Zasiłki stałe z orzeczeniem 02-P	97	134	74	87	68	58	629
Zasiłki okresowe z orzeczeniem 02-P	53	77	9	43	30	14	34
Zasiłki celowe z orzeczeniem 02-P	151	244	24	112	87	73	548
Dofinansowanie ze środków PEFRON z orzeczeniem 02-P	47	57	40	132	173	152	161

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania z orzeczeniem 02-P	27	13	13	0	0	28	30
Wsparcie psychologiczne z orzeczeniem 02-P	27	32	65	32	62	65	42
Orzeczenia wydane przez MZON z symbolem niepełnosprawności 02-P	176 (w tym 15 osób do 16 r.ż)	183 (w tym 21 osób do 16 r.ż)	233 (w tym 18 osób do 16 r.ż)	223 (w tym 15 osób do 16 r.ż)	249 (w tym 16 osób do 16 r.ż)	275 (w tym 20 osób do 16 r.ż)	269 (w tym 24 osób do 16 r.ż)
Osoby ze stwierdzonymi zaburzeniami psychicznymi przyjęte do Środowiskowego Domu Samopomocy	55	40	40	65	62	60	61
Osoby oczekujące na przyjęcie do Domu Pomocy Społecznej (w tym przewlekle chorzy psychicznie)	22	21	19	16	1	13	6
Wsparcie w projekcie „Razem możemy więcej”	-	-	-	-	-	-	35

2. Dom Pomocy Społecznej

Dom pomocy społecznej zapewnia usługi w zakresie:

- zaspokojenia potrzeb bytowych,
- usług opiekuńczych w postaci całodobowej opieki,
- usług wspomagających: zajęć terapeutycznych, psychoterapii, socjoterapii, muzykoterapii, biblioterapii oraz terapii zajęciowej i usprawniającej ruch (kinezyterapia, fizykoterapia).

Organizacja Domu Pomocy Społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez placówkę uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności. Mieszkańcy placówki przebywają w pokojach 1, 2 i 3 osobowych, dostosowanych do swoich szczególnych potrzeb. Są to osoby głównie ze schorzeniami układu krążenia i narządów ruchu, jak również niejednokrotnie z zaburzeniami pamięci, wynikającymi z podeszłego wieku oraz Zespołu Zależności Alkoholowej. Około 70 % podopiecznych to osoby wymagające całkowitej opieki, tzw.

pielęgnacji, karmienia, pomocy w poruszaniu się itp.

W 2023 r. przyjęto 36 nowych mieszkańców, 23 osoby zmarły, a 3 zrezygnowały z pobytu w DPS.

Mieszkańcy uczestniczyli w 57 imprezach kulturalno – oświatowych. Około 20-30 osób jest codziennie rehabilitowana. Rehabilitacja dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności jest realizowana przez firmę prywatną. Opieką psychologa w systemie rotacyjnym objętych jest 20 osób. Psycholog jest dostępny do dyspozycji mieszkańca w razie potrzeby. Na terenie Domu oprócz zajęć terapeutycznych organizowano urodziny dla podopiecznych, spotkania integracyjne na jadalni i w ogrodzie, spotkania przy muzyce z okazji ochodów m.in. Dnia Babci i Dziadka, Dnia Kobiet i Mężczyzn, Walentynek, Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia.

3. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie jest ośrodkiem wsparcia świadczącym pomoc osobom i rodzinom będącym w sytuacji kryzysowej w wyniku zdarzeń losowych, sytuacji rodzinnych lub trudnych przeżyć osobistych. Zdarzenia wywołujące kryzys w życiu człowieka są niejednokrotnie powodem powstawania zaburzeń psychicznych. Pomoc osobom w sytuacji kryzysowej i ich powrót do równowagi emocjonalnej ma istotne znaczenie, ponieważ zapobiega przejściu osoby w stan chronicznej dezorganizacji życia, co pociąga za sobą wysokie koszty jednostkowe i społeczne. Całokształt działań w zakresie interwencji kryzysowej obejmuje w szczególności zadania z zakresu:

1) interwencji kryzysowej w postaci:

- specjalistycznej pomocy psychologicznej,
- poradnictwa prawnego,
- poradnictwa socjalnego,

2) poradnictwa specjalistycznego w postaci:

- pomocy psychologicznej,
- poradnictwa prawnego,
- poradnictwa rodzinnego,

3) udzielania schronienia w formie pobytu w Mieszkanium Treningowym prowadzonym dla osób będących w sytuacji kryzysowej,

4) pomocy dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych oraz ich rodzin w formie Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego ds. Zapobiegania Narkomanii,

5) realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie oraz programu psychologiczno – terapeutycznego dla osób stosujących przemoc w rodzinie,

6) prowadzenia świetlicy socjoterapeutycznej.

Podstawowe dane statystyczne:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Poradnictwo indywidualne	966	985	822	712	602	672	628
Zajęcia grupowe	4973	4436	3685	612	1576	846	1643
Świetlica socjoterapeutyczna	62	65	82	42	51	52	56
Ilość osób łącznie	6001	5486	4589	1366	2229	1570	2327

4. Powiatowy Urząd Pracy w Jaworznie

Wiele osób chorych psychicznie ma trudności z nawiązywaniem i podtrzymywaniem poprawnych relacji ze środowiskiem, z pełnieniem właściwych sobie ról społecznych, z prowadzeniem samodzielnego życia. Osoby, które posiadają stopień niepełnosprawności ze względu na choroby psychiczne mają ograniczoną możliwość zatrudnienia na otwartym rynku pracy, w szczególności z powodu zapisu w orzeczeniu "zdolny do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej" lub wskazania częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Dyskryminacja osób z różnymi chorobami i zaburzeniami psychicznymi jest widoczna na rynku pracy. Pracodawcy boją się zatrudniać osoby z tej grupy niepełnosprawnych, uważając, iż mogą stwarzać zagrożenie na stanowisku pracy.

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Jaworznie dane statystyczne za lata 2017-2023 prezentują się następująco:

- liczba osób zarejestrowanych z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności z powodu chorób psychicznych: 256 osób, w tym 77 poszukujących pracy,
- osoby objęte indywidualnym poradnictwem zawodowym: 80 osób,
- osoby objęte szkoleniami zawodowymi: 20 osób.

Działania realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Jaworznie:

- zwiększenie dostępności rehabilitacji zawodowej poprzez świadczenie poradnictwa zawodowego,
- aktywizacja osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi poprzez aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu,
- uwrażliwienie lokalnego społeczeństwa, w tym pracodawców na potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez działania informacyjne.

5. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną koło w Jaworznie

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną prowadzi w Jaworznie trzy placówki, które obejmują opieką osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Są to:

- 1) Ośrodek Wczesnej Interwencji,
- 2) Warsztat Terapii Zajęciowej,
- 3) Środowiskowy Dom Samopomocy.

Ośrodek Wczesnej Interwencji jest placówką funkcjonującą od 1995 roku. Ośrodek przeznaczony jest dla dzieci niepełnosprawnych ruchowo lub umysłowo w wieku od urodzenia do 7 lat. Obejmuje swoją opieką dzieci zamieszkałe w Jaworznie i okolicznych powiatach - województwa śląskiego i małopolskiego. Do Ośrodka trafiają dzieci, których rozwój z różnych względów jest opóźniony, przebiega nieprawidłowo lub też z innych powodów wzbudza zaniepokojenie rodziców czy lekarzy pierwszego kontaktu.

W Ośrodku od lat realizowane są programy rehabilitacyjne, w ramach których prowadzona jest kompleksowa diagnoza i rehabilitacja oraz stymulacja rozwoju psychoruchowego i społecznego dzieci z terenu miasta Jaworzna. W zależności od potrzeb, terapia nastawiona jest na usprawnianie zaburzonych funkcji, bądź zapobieganie pogłębianiu się niepełnosprawności oraz realizowanie programów wspierania rodziny.

Zadania realizowane przez placówkę:

- ustalanie wielospecjalistycznej diagnozy lekarskiej, psychologicznej, ocenę sprawności ruchowej, rozwoju mowy oraz poziomu funkcjonowania społecznego,
- ustalanie wskazań do programu rehabilitacji,
- obserwowanie rozwoju dziecka, ponawianie diagnozy oraz dostosowanie programów postępowania do zmieniających się potrzeb rozwojowych i zdrowotnych dziecka,
- prowadzenie indywidualnych i grupowych form usprawniania, terapii i stymulacji rozwoju dziecka,
- udzielanie rodzicom szczegółowych wskazówek co do metod pielęgnacji, opieki, wychowania, stymulacji i usprawniania dziecka w warunkach domowych,
- udzielanie rodzicom pomocy psychologicznej,
- tworzenie warunków do wychowania dziecka z niepełnosprawnością w integracji ze zdrowymi rówieśnikami poprzez współpracę z przedszkolami, żłobkami oraz innymi zorganizowanymi grupami,
- gromadzenie i udostępnianie zabawek, książek, sprzętu rehabilitacyjnego oraz innej pomocy do pracy z dzieckiem,
- propagowanie idei wczesnej interwencji w środowisku profesjonalistów, rodziców i w społeczeństwie.

Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony jest jako dzienna placówka dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. W warsztatach mogą uczestniczyć osoby niepełnosprawne powyżej 18 roku życia, które posiadają znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności oraz posiadają wskazania do terapii zajęciowej wydane przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jaworznie. Każdy uczestnik zostaje przyjęty do WTZ na okres 3 lat, jednakże okres ten może w szczególnych przypadkach zostać przedłużony przez Radę Programową Warsztatu.

Działania Warsztatu służą przygotowaniu uczestników do aktywnego włączenia się w życie społeczne oraz podjęcie pracy zawodowej, która odpowiada możliwościom intelektualnym, ruchowym oraz indywidualnym predyspozycjom uczestników. Każdy z uczestników objęty jest Indywidualnym Programem Rehabilitacji, który obejmuje rozwój umiejętności społecznych i zawodowych oraz wzrost ogólnej zaradności życiowej.

Wszystkie działania prowadzą do podniesienia poziomu samodzielności w życiu codziennym, zwiększenia wiary we własną wartość i przydatność społeczną, podniesienia kompetencji społecznych i pobudzenie aktywności społecznej oraz poprawy kondycji fizycznej.

Działania prowadzone w ramach WTZ:

- trening umiejętności zawodowych, odbywający się w pracowniach tematycznych: ceramicznej, gospodarstwa domowego, introligatorskiej, krawieckiej, ogrodniczej, stolarskiej,
- zajęcia w pracowniach terapeutyczno-artystycznych (plastycznej oraz tkacko-graficznej),
- prowadzenie treningów umiejętności społecznych i interpersonalnych,
- prowadzenie treningów ekonomicznych,
- zajęcia informatyczne z zakresu podstawowej obsługi komputera,
- szkolenia, kursy, praktyki zawodowe,
- wsparcie psychologiczne,
- prezentacja wyrobów i twórczości osób z niepełnosprawnością intelektualną społeczności lokalnej,
- współpraca z rodziną i lokalnymi przedsiębiorcami – kształtowanie przychylnych postaw wobec idei zatrudniania osoby niepełnosprawnej na otwartym rynku pracy,
- ogólne usprawnianie i doskonalenie sprawności samoobsługowej i ruchowej, pozwalające na uzyskanie niezależności w zaspakajaniu podstawowych potrzeb życia codziennego,
- kształtowanie umiejętności prawidłowego zachowania się w kontaktach międzyludzkich, komunikowania się w miejscach użyteczności publicznej,
- wyrabianie umiejętności bezpiecznego poruszania się po ulicach oraz korzystania ze środków komunikacji publicznej,
- wdrażanie do samokontroli zachowań i prawidłowych reakcji w różnych sytuacjach i środowiskach,
- podtrzymywanie umiejętności nabytych w placówkach oświatowych,
- stymulowanie rozwoju zainteresowań oraz przygotowanie do aktywnego i twórczego spędzania czasu wolnego,
- rozwijanie uzdolnień i umiejętności artystycznych,
- przygotowanie do pełnienia roli obywatela i pracownika,
- rozwijanie sprawności niezbędnych w pracy,
- wdrażanie do korzystania z technologii komputerowych i informacyjnych.

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną koło w Jaworznie prowadzi od 2001 r. **Środowiskowy Dom Samopomocy** w Jaworznie. Jest to dzienna placówka świadcząca specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i innymi przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi. Do placówki każdy uczestnik zostaje skierowany na czas określony decyzją administracyjną wydaną przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie.

W ramach funkcjonowania placówki prowadzony jest program pod nazwą: „Tworzenie struktur wsparcia środowiskowego dla osób z przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi”. Program ten skierowany jest do osób wykazujących zakłócenia czynności psychicznych, które zaliczane są do niepsychotycznych zaburzeń psychicznych, a osoby te wymagają pomocy i opieki niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym oraz społecznym. Oczekiwane efekty z realizacji to zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznym, spowodowanie aby każdy uczestnik miał poczucie akceptacji ze strony najbliższego otoczenia

i był postrzegany jako pełnoprawny uczestnik życia codziennego rodziny i społeczeństwa.

Działania podejmowane w ramach działalności ŚDS:

- prowadzenie treningów umiejętności społecznych i interpersonalnych,
- prowadzenie treningów komunikowania się,
- motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji,
- trening umiejętności spędzania wolnego czasu,
- wsparcie psychologiczne, rozmowy terapeutyczne,
- prezentacja wyrobów i twórczości osób z zaburzeniami psychicznymi społeczności lokalnej,
- ułatwianie dostępu do kultury,
- kształtowanie pozytywnych relacji uczestników z osobami bliskimi,
- współpraca z rodziną – kształtowanie odpowiednich postaw wobec osoby niepełnosprawnej,
- kształtowanie umiejętności zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania,
- prowadzenie treningów samoobsługi,
- prowadzenie treningów budżetowych,
- prowadzenie treningów poruszania się komunikacją miejską,
- nadzór nad przyjmowaniem leków oraz obserwowanie ewentualnych skutków ubocznych ich stosowania,
- w uzasadnionych przypadkach zmiana opatrunków, pomoc w użyciu środków pomocniczych i materiałów medycznych, przedmiotów ortopedycznych, a także w utrzymywaniu higieny,
- rehabilitacja fizyczna oraz usprawnienie zaburzonych funkcji organizmu zgodnie z zaleceniami lekarskimi.

Statystyka dotycząca ilości osób objętych wsparciem:

	Warsztat Terapii Zajęciowej	Środowiskowy Dom Samopomocy	Ośrodek Wczesnej Interwencji
2017	57	65	658
2018	56	64	702
2019	58	63	723
2020	59	68	649
2021	57	65	608
2022	57	64	672
2023	62	60	663
Ilość osób łącznie	406	449	4675

6. Stowarzyszenie "Nasza Przystań" w Jaworznie

Działalność Stowarzyszenia obejmuje zadania w zakresie pomocy społecznej dla osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania ich szans, a w szczególności świadczenie pomocy osobom starszym, niepełnosprawnym, bezdomnym i rodzinom dysfunkcyjnym. Stowarzyszenie prowadzi dwa ośrodki wsparcia dziennego dla osób starszych: Dzienny Dom Pomocy Społecznej oraz Dzienny Dom „Senior+” (Senior-WIGOR).

W zakresie pracy z podopiecznymi realizowane są trzy podstawowe zakresy działalności:

- Praca opiekuńcza i socjalna, w tym m.in.: zapewnienie 3 posiłków dziennie, udostępnienie pryszniców, zapewnienie możliwości prania odzieży i bielizny, wykonywanie pomiarów podstawowych parametrów zdrowotnych, tj.: ciśnienia krwi, wagi, saturacji krwi, pomoc w codziennym funkcjonowaniu podopiecznego – w tym ułatwianie kontaktów z instytucjami (urzędy, banki), robienie zakupów, udział w imprezach okolicznościowych, itp.
- Terapia, w tym w szczególności: terapia zajęciowa, muzykoterapia zarówno czynna jak i bierna, biblioterapia, terapia indywidualna dostosowana do potrzeb podopiecznych, mająca na celu utrzymanie i polepszenie ich ogólnej sprawności, różnorodne formy fizjoterapii, rekreacji i wypoczynku. Prowadzone są grupowe i indywidualne zajęcia z psychologiem, które ukierunkowane są na utrzymanie aktywności psychofizycznej i umysłowej podopiecznych, zwiększenie poczucia wartości społecznej, nawiązywanie prawidłowych kontaktów interpersonalnych, integrację ze środowiskiem społecznym, rozwijanie empatii i sposobów radzenia sobie z trudnymi emocjami.
- Działalność edukacyjna, obejmująca: podnoszenie kultury zdrowotnej, udział w różnych formach edukacji.

W latach 2017 – 2023 wsparciem objęto następującą liczbę podopiecznych:

- 2017 rok – 61 podopiecznych,
- 2018 rok – 62 podopiecznych,
- 2019 rok – 63 podopiecznych,
- 2020 rok – 63 podopiecznych,
- 2021 rok – 69 podopiecznych,
- 2022 rok – 57 podopiecznych,
- 2023 rok – 67 podopiecznych.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba wydanych posiłków	31050	32085	33561	20288	2054	27186	29253
Zajęcia terapeutyczne	105	105	99	58	95	120	292
Pomiar ciśnienia tętniczego i masy ciała	109	105	105	54	115	139	401

Zajęcia z psychologiem (godziny)	212	200	236	193	156	204	220
Gimnastyka grupowa i indywidualna	120	109	105	56	82	106	223

7. Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne w Jaworznie

Organizacja działająca w obszarze pomocy społecznej. Prowadzi dwa schroniska dla osób bezdomnych – mężczyzn i kobiet. Rocznie udziela pomocy około 100 osobom bezdomnym.

Począwszy od 2011 roku Stowarzyszenie prowadzi Klub wsparcia „Sieć”, którego głównym celem jest wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin i promocja zdrowia psychicznego wśród mieszkańców Jaworzna.

W ramach klubu prowadzone są m.in.: treningi umiejętności społecznych i interpersonalnych, terapie zajęciowe, poradnictwo psychologiczne oraz socjalne, indywidualne spotkania z pracownikiem socjalnym, psychoedukacja i edukacja zdrowotna.

W latach 2017 – 2023 w Klubie wsparciem objęto następującą liczbę podopiecznych:

- 2017 rok – 20 osób,
- 2018 rok – 25 osób,
- 2019 rok – 30 osób,
- 2020 rok – 30 osób,
- 2021 rok – 90 osób (w tym uczestnicy Lokalnego Forum na rzecz promocji i ochrony zdrowia),
- 2022 rok – 40 osób,
- 2023 rok – 21 osób.

V. Cele i zadania Programu

Nadrzędnym celem polityki miasta jest poprawa stanu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców poprzez zapewnienie ciągłej, kompleksowej oraz wysokiej jakości opieki zdrowotnej, zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki zdrowotnej oraz innych form pomocy umożliwiających życie w środowisku rodzinnym i społecznym, w tym wdrożenie środowiskowej opieki psychiatrycznej.

Przyczyną podjęcia działań w dziedzinie ochrony zdrowia psychicznego jest sukcesywny wzrost zachorowalności na psychotyczne i niepsychotyczne zaburzenia psychiczne, spowodowane zmianami społeczno - ekonomicznymi, których wynikiem jest pojawienie się nowych zagrożeń dla zdrowia psychicznego w postaci:

- braku poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego, zdrowotnego i socjalnego, bezrobocia oraz biedy,
- deficytu kadr i środków w psychiatrycznej opiece zdrowotnej,
- konieczności zmiany nastawienia do osób z zaburzeniami psychicznymi,
- konieczności dostosowania opieki psychiatrycznej do współczesnych standardów czyli rozwoju modelu leczenia środowiskowego, w którym kuracja odbywa się w środowisku pacjenta.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla miasta Jaworzna na lata 2024-2030 przedstawia strategię działań, mających na celu ograniczenie występowania zagrożeń dla zdrowia psychicznego ludności miasta, poprawę jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi i ich bliskich oraz zapewnienie dostępności do świadczeń psychiatrycznej opieki zdrowotnej.

Do istotnych zadań Programu należą:

- promowanie zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym,
- kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych,
- zapobieganie występowania zagrożeń w sferze zdrowia psychicznego oraz unowocześnienie leczenia, opieki i wsparcia dla osób chorych psychicznie,
- zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy, niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym,
- upowszechnienie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej,
- aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi,
- przeciwdziałanie nietolerancji, dyskryminacji i wykluczeniu osób z zaburzeniami psychicznymi.

Realizacja Programu przyczyni się do poprawy funkcjonowania psychiatrycznej opieki zdrowotnej miasta Jaworzna.

Promocja zdrowia psychicznego obejmuje działania, których celem jest tworzenie warunków sprzyjających nabywaniu umiejętności kontrolowania i wpływania na własne zdrowie. Elementem profilaktyki chorób cywilizacyjnych, do których niewątpliwie zalicza się zaburzenia psychiczne jest aktywny styl życia i podnoszenie sprawności fizycznej, bowiem czynniki te wpływają na poprawę stanu zdrowia ludności. Zmiana stylu życia ludności wymaga jednak działań promocyjnych oraz zapewnienia atrakcyjnych ofert spędzania czasu wolnego. Przemiany społeczne i ekonomiczne istotnie wpływają na stan zdrowia psychicznego społeczeństwa. Zmiany cywilizacyjne, wzrost gospodarczy i związany z tym wzrost konkurencyjności, przyczyniają się do wzrostu zachorowań na choroby psychiczne. Od szeregu lat systematycznie wzrosła liczba osób zgłaszających się po pomoc psychologiczno - psychiatryczną, zwiększa się częstość występowania zaburzeń depresyjnych i psychosomatycznych, jak również zaburzeń spowodowanych nadużywaniem alkoholu oraz przyjmowaniem innych substancji psychoaktywnych.

Następstwa powstałe w wyniku problemów zdrowia psychicznego mogą w pewnym stopniu zostać zredukowane dzięki dostarczeniu odpowiednich informacji, jak również rozwijaniu umiejętności życiowych w szkole, pracy i innych środowiskach, rozpoznawaniu problemów, radzeniu sobie z nimi i przygotowaniu się do odparcia stresogennych zdarzeń. Dla poprawy sytuacji niezbędne jest więc umożliwianie edukacji w zakresie ochrony zdrowia oraz promocji zdrowia psychicznego różnym grupom (rodzicom, nauczycielom), a także zwiększenie skuteczności udzielania właściwej pomocy psychologicznej i psychiatrycznej.

Jednym z głównych zadań przyczyniających się do realizacji Programu będzie włączenie do programów szkolnych wszechstronnej edukacji zdrowotnej, mającej na celu kształtowanie podstawowych umiejętności osobistych i społecznych, powodującej wzrost odpowiedzialności za swoje zdrowie, nauki komunikacji z innymi, rozwiązywania własnych problemów, konfliktów, radzenia sobie ze stresem, naciskami z zewnątrz.

Podjęte działania mają przyczynić się do promocji zdrowia psychicznego i zapobiec wzrostowi zaburzeń psychicznych wśród mieszkańców miasta. Służyć ma temu prowadzenie kampanii promującej i upowszechniającej zdrowie psychiczne w szkołach (szkolenia i warsztaty dla pedagogów i psychologów szkolnych).

Zdrowie jest istotnym wyznacznikiem jakości życia. Odpowiedni poziom opieki zdrowotnej, w szczególności w zakresie zaburzeń psychicznych przekłada się na jakość i długość życia, dłuższe życie zawodowe i satysfakcję z udziału w życiu społecznym oraz niższe koszty opieki zdrowotnej. Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy, niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż najbardziej narażone na ryzyko zachorowań są grupy podlegające marginalizacji społecznej, a więc bezrobotni, byli więźniowie, osoby z zaburzeniami osobowościowymi oraz dotknięte w przeszłości zaburzeniami psychicznymi. Społeczną przyczyną chorób psychicznych jest ignorowanie problemu indywidualnych przypadków zaburzeń.

Choroba psychiczna nie jest winą osoby chorej, dlatego zmiana nastawienia społeczeństwa do problemu wymagać będzie od osób zdrowych psychicznie więcej zrozumienia, zwłaszcza tolerancji i życzliwości skierowanej do osób dotkniętych chorobą. Przeciwdziałać dyskryminacji tych osób można poprzez zmianę nastawienia i sposobu myślenia społeczeństwa na temat chorób psychicznych. Kampanie edukacyjne kierowane do różnych grup społecznych przyczynią się do większego i lepszego zrozumienia osób z problemami zdrowia psychicznego, zmniejszenia lęku i przełamania negatywnych stereotypów. Realizacji tego celu służyć będzie również zwiększenie wiedzy środowisk medycznych, samych chorych i ich rodzin oraz opinii publicznej na temat praw człowieka oraz praw pacjenta. Zgodnie z Kartą Praw Pacjenta, każdy pacjent posiada prawo do informacji i tajemnicy informacji oraz prawo do intymności i poszanowania godności. Oznacza to, że wszelkie informacje dotyczące jego leczenia, pozostać muszą w tajemnicy. Wszystkie informacje dotyczące stanu zdrowia pacjenta, faktów medycznych, rozpoznania, rokowania i leczenia, a także wszystkie informacje natury osobistej muszą pozostać poufne.

Zdrowie psychiczne i dobra kondycja ogólna stanowią fundament wysokiej jakości życia, mobilizują do szukania doświadczeń i czynią ludzi aktywnymi i kreatywnymi. Rozwój i wdrażanie programów zdrowia psychicznego może wpływać na zmniejszenie rozprzestrzeniania się stygmatyzacji i wykluczenia społecznego osób z problemami psychicznymi.

Głównym działaniem w ramach w/w celów jest kształtowanie właściwych postaw społecznych wobec osób chorych psychicznie. Działanie to ma na celu ochronę praw osób chorych psychicznie lub upośledzonych umysłowo, korzystających ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez zakłady opieki psychiatrycznej, rozwijanie i kształtowanie w społeczeństwie uczuć empatii, zrozumienia, akceptacji i tolerancji wobec osób dotkniętych tego rodzaju zaburzeniami. Podejmowane w ramach celu działania przyczynią się do upodmiotowienia osób z zaburzeniami psychicznymi, przestrzegania praw pacjenta, wspierania ich rodzin oraz poprawy jakości życia. Celem ich realizacji jest zmniejszenie wykluczenia społecznego i dyskryminacji, ograniczenie liczby osób izolowanych społecznie lub naznaczonych z powodu choroby psychicznej, zwiększenie wsparcia społecznego i wzmocnienie więzi w społeczności. Osiągnięcie celu wymaga wsparcia

organizacji pozarządowych reprezentujących grupy osób zagrożonych ryzykiem chorób psychicznych. Wdrożenie programów informacyjnych i edukacyjnych przyczyni się do zwiększenia powszechnej wiedzy o przyczynach, objawach, przebiegu i możliwościach leczenia zaburzeń psychicznych. Cele Programu odpowiadają na wyzwania związane z ochroną zdrowia psychicznego mieszkańców miasta. Program przyczyni się do podniesienia jakości udzielanej pomocy w ramach opieki zdrowotnej, a także podwyższenia jej standardów. Jednym z najważniejszych zadań programu jest promocja zdrowia psychicznego, która przełamuje istniejące wciąż bariery społeczne i wprowadza w życie hasła integracji społecznej osób chorych psychicznie, a także niweluje barierę izolacji i stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi.

VI. Wdrażanie programu

1. Zarządzanie programem

Koordynatorem realizacji Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla miasta Jaworzno na lata 2024-2030 jest lokalny zespół koordynujący, powołany zarządzeniem przez Prezydenta Miasta Jaworzno. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele:

- Wydziału Zdrowia Urzędu Miejskiego w Jaworznie,
- Wydziału Edukacji Urzędu Miejskiego w Jaworznie.
- Powiatowego Urzędu Pracy w Jaworznie,
- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jaworznie,
- Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Jaworznie,
- Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Dobroczynnego w Jaworznie,
- Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w Jaworznie,
- Ośrodka Rehabilitacyjno - Wychowawczego dla Dzieci Niepełnosprawnych w Jaworznie,
- Poradni Zdrowia Psychicznego funkcjonujących w mieście.

Zadaniem zespołu jest realizacja, koordynowanie, monitorowanie oraz ocena postępów realizacji celów Programu.

2. Adresaci programu

Adresatami programu są osoby:

- zagrożone chorobami psychicznymi,
- chore psychicznie (wykazują zaburzenia psychotyczne),
- niepełnosprawne intelektualnie,
- wykazujące inne zaburzenia czynności psychotycznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a które wymagają świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki.

3. Planowane działania dotyczące profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego

	ZADANIE	SPOSÓB DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIK MONITORUJĄCY
1.	Upowszechnienie na terenie miasta wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu.	1. Powołanie lokalnego zespołu koordynującego.	Urząd Miejski w Jaworznie	-
		2. Aktualizacja programu ochrony zdrowia psychicznego dla miasta Jaworzna.	lokalny zespół koordynacyjny	-
		3. Aktualizacja informacji dot. programu zdrowia psychicznego na stronie internetowej: www.pozp.jaworzno.pl , zawierającej wykaz placówek ambulatoryjnej opieki psychiatrycznej oraz innych placówek udzielających wsparcia.	1) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie, 2) Urząd Miejski w Jaworznie	liczba osób korzystających z utworzonej strony internetowej
		4. Spotkania edukacyjne i informacyjne adresowane do różnych grup docelowych, w szczególności do dzieci, młodzieży i rodziców na temat zagrożeń zdrowia psychicznego i sposobów ich przeciwdziałania.	1) Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie, 2) GKRPA, 3) nauczyciele i pedagodzy szkół i placówek oświatowych	liczba przeprowadzonych działań na terenie miasta/ liczba osób objętych działaniami
		5. Wzmacnianie zdrowia psychicznego seniorów – warsztaty prozdrowotne dla osób w wieku senioralnym.	1)Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne, 2)Stowarzyszenie „Nasza przystań”, 3) Urząd Miejski w Jaworznie	liczba osób objętych działaniami

Jaworzno

źródło energii

2.	Udzielanie wsparcia psychologiczno – pedagogicznego uczniom, rodzicom i nauczycielom.	1. Szkolenia i warsztaty dla pedagogów i psychologów szkolnych, 2. Warsztaty doskonalące umiejętności wychowawcze rodziców i nauczycieli, 3. Wsparcie psychologiczno – pedagogiczne dla uczniów oraz dzieci z placówek oświatowych, 4. Opieka nad systemem rodzinnym.	1) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jaworznie, 2) Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie, 3) nauczyciele i pedagodzy szkół i placówek oświatowych	liczba pedagogów i psychologów szkolnych oraz rodziców uczestniczących w szkoleniach/ liczba dzieci objętych wsparciem
3.	Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.	1. Realizacja programów przeciwdziałających przemocy w: szkole, rodzinie, cyberprzestrzeni.	1) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jaworznie 2) Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie, 3) nauczyciele i pedagodzy szkół i placówek oświatowych. 4) GKRPA	liczba wdrożonych programów/ liczba osób biorąca udział w programach
		2. Edukacja dzieci i młodzieży oraz ich rodziców na temat zagrożeń wynikających z używania środków odurzających, substancji psychotropowych, których używanie może prowadzić do uzależnienia.	1) Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie, 2) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jaworznie, 3) nauczyciele i pedagodzy szkół i placówek oświatowych	liczba wdrożonych programów/liczba osób biorąca udział w programach
		3. Udzielanie pomocy psychologicznej osobom będącym w sytuacji kryzysowej, aby zapobiec przejściu kryzysu	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie	liczba osób objętych wsparciem/liczba udzielonych porad psychologicznych

Jaworzno

źródło energii

		w stan niewydolności psychospołecznej i znacznego pogorszenia zdrowia psychicznego.		
		4. Prowadzenie działań zmniejszających negatywne skutki zjawiska przemocy w rodzinie.	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie	liczba osób korzystających ze wsparcia
		5. Podejmowanie działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie. Realizacja programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie.	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie	liczba działań/liczba osób korzystających ze wsparcia
4.	Przeciwdziałanie nietolerancji, dyskryminacji i wykluczeniu osób z zaburzeniami psychicznymi.	1. Realizacja programów informacyjno – edukacyjnych sprzyjających postawom zrozumienia, akceptacji i przeciwdziałania dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi.	1) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jaworznie, 2) Ośrodek Rehabilitacyjno – Wychowawczy dla Dzieci Niepełnosprawnych w Jaworznie, 3) nauczyciele i pedagodzy szkół i placówek oświatowych	liczba wdrożonych programów/liczba osób biorąca udział w programach
		2. Organizacja systemu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego.	1) Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie, 2) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie.	liczba wdrożonych programów/liczba osób korzystających ze wsparcia

4. Planowane działania w zakresie upowszechnienia środowiskowego modelu opieki psychiatrycznej oraz aktywizacji zawodowej osób z zaburzeniami psychicznymi.

	ZADANIE	SPOSÓB DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIK MONITORUJĄCY
1.	Upowszechnienie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej - wdrożenie modelu zintegrowanej, środowiskowej opieki psychiatrycznej.	1. Rozwijanie poradni zdrowia psychicznego i uzależnień - zapewniających opiekę dorosłym i dzieciom oraz zwiększenie dostępności do zróżnicowanej formy opieki zdrowotnej	1) Poradnie Zdrowia Psychicznego działające w mieście 2) Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży „AZYMUT” w Jaworznie, 3) Poradnia Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia w Jaworznie	liczba udzielonych porad
		2. Utworzenie Centrum Zdrowia Psychicznego – w miarę posiadanych środków finansowych w budżecie Gminy Miasta Jaworzna.	1) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie, 2) Poradnie Zdrowia Psychicznego w Jaworznie, 3) Poradnia Psychologiczna dla Dzieci i Młodzieży „AZYMUT” w Jaworznie, 4) Gmina Miasta Jaworzna	liczba osób korzystających z usług Centrum
		3. Realizacja programu "Kompleksowa terapia, opieka i pielęgnacja dzieci niepełnosprawnych z terenu Gminy Miasta Jaworzna"	Ośrodek Rehabilitacyjno-Wychowawczy dla Dzieci Niepełnosprawnych w Jaworznie	liczba dzieci korzystających z terapii

		4. Prowadzenie środowiskowego wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 5. Prowadzenie „Klubu wsparcia SIEĆ”	1) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie, 2) Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne	liczba osób korzystających ze wsparcia/liczba osób korzystających z usług Klubu
2.	Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego	1. Zwiększenie udziału zagadnień pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi w działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej: <u>Pomoc bytowa:</u> - przyznawanie świadczeń pieniężnych z ustawy o pomocy społecznej - przyznawanie świadczeń z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych - przyznawanie świadczeń niepieniężnych z ustawy o pomocy społecznej: a) składki na ubezpieczenie zdrowotne, b) składki na ubezpieczenie społeczne, c) pomoc rzeczowa, d) schronienie, posiłek i niezbędne ubranie dla osób bezdomnych, e) usługi opiekuńcze, f) specjalistyczne usługi opiekuńcze, g) praca socjalna, h) poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne, terapeutyczne w zakresie uzależnień	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie	liczba osób korzystających liczba osób korzystających liczba osób korzystających liczba osób korzystających

		<u>Pomoc mieszkaniowa:</u> - udzielanie schronienia w formie pobytu w Mieszkanium Treningowym dla osób będących w sytuacji kryzysowej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie	liczba osób korzystających
		<u>Pomoc stacjonarna:</u> - kierowanie do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie	liczba osób korzystających
		- realizacja Programu "Poprawa jakości i skuteczności opieki geriatrycznej, ze szczególnym uwzględnieniem utrzymania samowystarczalności osób starszych"	Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy w Jaworznie	liczba osób korzystających
		<u>Pomoc informacyjna:</u> - prowadzenie banku danych o instytucjach i organizacjach mogących służyć pomocą psychiatryczną, socjalną i prawną	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie	liczba osób korzystających
		- wsparcie polegające na informowaniu i konsultowaniu osób i rodzin	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie	liczba osób korzystających
		2. Współpraca z pozarządowymi organizacjami samopomocowymi realizującymi zróżnicowane formy pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi: <u>Pomoc półstacjonarna:</u> - prowadzenie Środowiskowego Domu Samopomocy typu B (dla osób z upośledzeniem umysłowym) i typu C dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności	1)Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną koło w Jaworznie 2) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	liczba osób korzystających liczba osób

		psychicznych) - kierowanie do Dziennych Domów Pomocy Społecznej prowadzonych przez Stowarzyszenie „Nasza przystań” <u>Samopomoc środowiskowa:</u> - aktywizacja społeczności lokalnej (rodziny, sąsiadów, znajomych, środowiska) - tworzenie grup samopomocowych rodzin z osobami z zaburzeniami psychicznymi - wspieranie osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin	w Jaworznie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie 1) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie 2) organizacje pozarządowe 1) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie 2) organizacje pozarządowe 1) organizacje pozarządowe 2) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie	korzystających liczba osób korzystających liczba osób korzystających liczba osób korzystających
3.	Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi.	1. Kampanie szkoleniowo – informacyjne adresowane do pracodawców, promujące zatrudnienie osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi. 2. Przeprowadzenie spotkań z pracodawcami nt. form aktywizacji, wspierających w zatrudnieniu osoby niepełnosprawnej. Przybliżenie tematu przywilejów wynikających z zatrudniania osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi oraz zachęcanie do ich zatrudniania.	Powiatowy Urząd Pracy w Jaworznie	liczba pracodawców

		3. Zwiększenie dostępności rehabilitacji zawodowej, poradnictwa zawodowego i szkoleń zawodowych dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez: 1) udzielanie indywidualnych porad zawodowych osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi, 2) organizację szkoleń zawodowych dla osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi.	Powiatowy Urząd Pracy w Jaworznie	liczba pracodawców
		4. Objęcie aktywizacją osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi	Powiatowy Urząd Pracy w Jaworznie	liczba osób korzystających
		5. Realizacja „Indywidualnego Programu Rehabilitacji”	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Jaworznie	liczba osób korzystających
		6. Realizacja programu „Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z upośledzeniem umysłowym”	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Inteligencją koło w Jaworznie	liczba osób korzystających

6. Oczekiwane efekty realizacji programu:

- poprawa dostępności do różnych form opieki psychiatrycznej,
- zwiększenie poziomu satysfakcji pacjentów poprzez zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych,
- poprawa zasobów infrastruktury psychiatrycznej opieki zdrowotnej,
- koordynacja opieki medycznej z opieką społeczną w zakresie opieki psychiatrycznej,
- wzrost świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób z zaburzeniami psychicznymi,
- utworzenie systemu kompleksowej pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinom,
- zwiększenie rodzaju, zakresu i jakości usług,

- zmniejszenie potrzeby korzystania z domów pomocy społecznej i innych placówek opiekuńczych,
- ograniczenie ilości osób powracających do szpitali psychiatrycznych,
- zapobieganie eksmisjom i bezdomności,
- zapobieganie stygmatyzacji pacjentów psychiatrycznych,
- zmniejszenie zjawiska izolacji społecznej,
- rozwój partnerstwa lokalnego i budowanie koalicji,
- aktywizacja środowisk osób z zaburzeniami psychicznymi na rzecz samopomocy,
- wzmocnienie spójności i integracji społecznej,
- poprawa wskaźników zdrowotnych w zakresie opieki psychiatrycznej.

7. Źródła finansowania programu

Środki na realizację programu pozyskiwane będą z:

- 1) Narodowego Funduszu Zdrowia,
- 2) budżetu państwa,
- 3) budżetu miasta,
- 4) państwowych funduszy celowych (PFRON),
- 5) funduszy unijnych oraz innych zagranicznych mechanizmów finansowych,
- 6) budżetów organizacji pozarządowych,
- 7) z innych źródeł (np. darowizny).

8. Monitoring programu

Przedmiotem monitorowania będą wybrane wskaźniki oceny efektów i korzyści realizacji, każdego z celów szczegółowych programu. Wynikiem będzie coroczna informacja prezentująca postępy wdrażania Programu. W procesie monitoringu stosowane będą następujące elementy: zbieranie informacji i danych, analiza danych, ocena rezultatów. Odpowiedzialnymi za raportowanie będą wszystkie podmioty zaangażowane w realizację programu. Raporty częściowe sporządzane przez podmioty zaangażowane w Program podlegają zatwierdzeniu przez lokalny zespół koordynujący. Raport następnie przesyłany jest właściwemu ministrowi do spraw zdrowia w celu monitorowania jego efektów.

9. Ewaluacja programu

Program będzie podlegał ewaluacji w oparciu o dane zebrane przez lokalny zespół koordynujący podczas monitoringu. Ewaluacja programu powinna dostarczyć odpowiedzi na pytanie jaka jest trafność, skuteczność, użyteczność i efektywność Programu.

Ewaluacja poprzez zbieranie, analizę i interpretację danych ma na celu ocenę wartości Programu. Uzyskane informacje mają być pomocne dla planowania, realizacji i ewentualnego rozwoju Programu.

Do badań ewaluacyjnych stosować można dwa rodzaje metod badawczych tj. techniki ilościowe np. koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług i jakościowe (np. ankiety, obserwacje, opinie, dyskusje, raporty).

Badane mogą być m. in. takie elementy:

- dostępność usług,
- standard usług,
- informacja o programie,
- kompetencje realizatorów programu,
- terminowość,
- stopień realizacji celów i zadań,
- pozytywne oddziaływanie programu,
- poczucie bezpieczeństwa.

Podsumowanie

Zmiany społeczno - ekonomiczne wynikające z transformacji ustrojowej w Polsce, epidemia COVID-19 oraz konflikt zbrojny na Ukrainie doprowadziły do wzrostu zagrożeń zdrowotnych i pojawienia się problemów społecznych takich jak m.in..bezrobocie, ubóstwo czy też marginalizacja osób mniej sprawnych. Każdego roku wzrasta liczba osób potrzebujących wsparcia specjalistów zdrowia psychicznego. W stosunku do osób chorych psychicznie obserwuje się w społeczeństwie zbyt niski poziom akceptacji.

W wyniku wdrożenia Programu nastąpi rozszerzenie działań związanych z promocją zachowań sprzyjających utrzymaniu zdrowia psychicznego, zwiększenie dostępności do leczenia oraz wzrost tolerancji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi. Kształtowanie w społeczeństwie postawy życzliwości, tolerancji dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz działania motywujące, skierowane do osób dotkniętych chorobą, pozwolą na ich większą aktywizację zawodową oraz poprawę jakości życia.

Uzasadnienie

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla miasta Jaworzna na lata 2024-2030 jest realizacją wytycznych określonych w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego, które podkreślają znaczenie upowszechnienia środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej. Program stanowi jeden z elementów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Jaworznie.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla miasta Jaworzna na lata 2024-2030 przedstawia strategię działań, mających na celu ograniczenie występowania zagrożeń dla zdrowia psychicznego mieszkańców miasta, poprawę jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi i ich bliskich oraz zapewnienie dostępności do świadczeń psychiatrycznej opieki zdrowotnej.

Podjęcie uchwały jest zadaniem obligatoryjnym - nie powoduje zwiększenia zatrudnienia w administracji.

Jaworzno, 29 lutego 2024 r.

Opracował - Naczelnik Wydziału Zdrowia - Magdalena Tomaszewska